

Sosiaalivakuutus

TEEMA: KUMPPANUUS

Uutta taksiasiakkaille:
kimppakyytejä ja matkan
suorakorvaus jo autossa
s. 10

STM haluaa
osatyökykyiset
takaisin töihin
s. 20

Asuntoministeri
vauhdittaisi vuokra-
asuntotuotantoa
s. 26

Jenny Vihelä:
Kuntoutus auttoi
opinnoissa
s. 18

20

STM:n Osatyökykyiset työssä
-ohjelmasta on saatu hyviä tuloksia.

TEEMA
Kumppanuus

10 TERVEISET PÄÄTTÄJÄLLE

Haja-asutusalueella hoitoon on mentävä taksilla. Kimppakyydit yleistyvät suorakorvausmenettelyn vuoksi.

15 NÄKÖKULMA

Keskitetystä taksitilauksesta tulee valtakunnallinen.

16 NUORTEN KUNTOUTUS- MAHDOLLISUUDET PARANIVAT

Lakimuutos kantaa hedelmää.

18 KUNTOUTUKSEN KAUTTA AMMATTIIN

Mielenterveyskuntoutukseen voi osallistua opintojen ohella.

20 TYÖ JOUSTAA TYÖKYVYN MUKAAN

Osatyökykyiset halutaan takaisin työelämään.

26 LÄHIÖT LÄHELLÄ SYDÄNTÄ

Asuntoministeri Pia Viitanen uskoo ARA-rakentamisen vetovoimaan.

30 ASUMISTUKI UUDISTUU

Aiempaa selkeämpi järjestelmä tulee voimaan vuoden 2015 alusta.

32 VASTAUKSIA

ETK on linkkinä kansainvälisissä eläkkeissä.

33 PALVELU

Asiointi sujuu kuvayhteyden avulla.

JOKA NUMEROSSA

9 KOLUMNII

Helena Torkko

25 TUTKIJALTA

Takuueläke paikkaa perusturvan puutteita.

34 VÄITÖS

Henri Karppinen

35 TUTKIJALTA

Sairauspäivärahojen suuruudella ja poissaoloilla on selvä yhteys.

37 JULKAISUT

39 TYÖSSÄ JA TULOSSA

40 SVENSKA SIDOR

43 JOSKUS ENNEN

Kela|Fpa[®]

Sosiaalivakuutus 3.2014. 52. vuosikerta. Sosiaali- ja terveysturvan asiantuntijalehti Kelan sidosryhmille. Vuonna 2014 ilmestyy neljä numeroa. **Sosiaalivakuutus 4/2014 ilmestyy marraskuussa.** Aineistot 13.10.2014 mennessä sosiaalivakuutus@kela.fi. Facktidskrift om social- och hälsoskyddet för FPA:s intressentgrupper. Tidningen utkommer med fyra nummer år 2014 **Julkaisija** Kansaneläkelaitos, PL 450, 00101 Helsinki **Puhelin** 020 634 11 **Sähköposti** sosiaalivakuutus@kela.fi tai etunimi.sukunimi@kela.fi **Verkossa** www.kela.fi/sosiaalivakuutus **Päätoimittaja** Seija Kauppinen **Toimitussihteeri** Johanna Koskinen **Toimitus ja taitto** Alma 360 **Tuottaja** Tarja Västilä **Toimitussihteeri** Kati Särkelä **Taitto** Liisa Seppo **Kuvatoimitus** Kuvasuunnittelu- ja agentuuritoimisto Keksi **Kansi** Suvi-Tuuli Kankaanpää **Osoitelähde** Kelan osoiterekisteri **Osoitteenmuutokset ja tilaukset** sosiaalivakuutus@kela.fi tai puh. 020 634 1459 (ti-to) **Paino** PunaMusta Oy, Joensuu ISSN 0584-1410 (painettu) ISSN 2242-9301 (verkkojulkaisu) Vapaasti lainattavissa, jos lähde mainitaan. Kirjoituksissa esiintyvät kannanotot eivät välttämättä vastaa Kelan kantaa.

Asumistukiviidakko selkiytyy

Pitkään odotettu asumistuen uudistus toteutuu vuoden vaihteessa. Muutos koskee pääosin vain yleistä asumistukea. Muutos selkeyttää asumistukea ja tuen hakemisen helpottuu.

Monimutkaisen asumistukilainsäädännön selkiyttäminen ja yksinkertaistaminen on tervetullut uutinen niin Kelalle kuin asiakkaillekin. Tuen hakijan on ollut hankala ennakoita tuen määrää, kun vaikuttavia tekijöitä on niin paljon. Kelassa käytäntö on aiheuttanut paljon työtä ja turhaa paperinpyöritystä.

Hyväksyttävien asumismenojen enimmäismäärään vaikuttavat jatkossa vain asunnon sijaintikunta ja ruokakunnan koko. Tähän asti tuen määrään ovat vaikuttaneet myös asunnon pinta-ala, valmistumis- ja perusparannusvuosi ja lämmitysjärjestelmä sekä ruokakunnan omaisuus, vaikka siitä ei olisikaan ollut tuloja. Perusomavastuu määräytyy tästedes samalla tavalla koko maassa, kun se ennen määräytyi asunnon sijainnin mukaan.

Asuntoneuvos Raimo Kärkkäinen toivoo haastattelussaan lisää kohtuuhintaisia vuokra-asuntoja ja asumistuen tason nostoa. Nykyinen asumistuki ei riitä vuokraan suurimmissa kaupungeissa, vaan moni tuensaaja joutuu turvautumaan myös toimeentulotukeen. Asumistuen tason korotus ei valitettavasti taida toteutua tässä taloudellisessa tilanteessa.

Myös opintotukeen tulee muutoksia. Ensimmäiset opintonsa tänä syksynä aloittava opiskelija saa enemmän opintorahaa kuin edeltäjänsä mutta lyhyemmän ajan kuin ennen. Tarkoituksena on lyhentää opiskeluaikaa ja pidentää työuraa.

Jos uusi uusi korkeakouluopiskelija nostaa opintolainaa ja suorittaa tutkintonsa määräajassa, hän saa opintolainahyvityksen. Tämä

tarkoittaa, että Kela maksaa opiskelijan puolesta jopa kolmasosan opintolainasta. Tukimääriä korotetaan hieman ja opintorahaan tulee indeksikorotus. Sen sijaan opintotuen asumislisä säilyy ennallaan, tasoltaan selkeästi riittämättömänä, niin kuin pääsuunnitelija Ilpo Lahtinen toteaa.

Sosiaalisen median palstoilla keskustellaan toistuvasti siitä, että Suomen sosiaaliturvaa valuu ulkomaille. Tässä keskustelussa unohtuvat työn perässä muuttavat. ”Liikkuvat työntekijät ovat

yleensä nettomaksajia eivätkä nettosaajia. Kyse on usein nuorehkoista, varsin terveistä henkilöistä. He tekevät työnsä ja maksavat veronsa. Eivätkä he useinkaan ole edes oikeutettuja moniin etuuksiin”, sanoo kansainväliseen sosiaaliturvaan erikoistunut lakimies Essi Rentola.

Vapaa liikkuvuus hyödyttää myös suomalaisia, jotka muuttavat ulkomaille työskentelemään. Kun on toisessa EU-maassa lailli-

sesti töissä ja maksaa sinne veronsa ja sosiaaliturvamaksunsa, on toki oikeutettu maan sosiaaliturvaan. Aiheesta kiinnostuneiden kannattaa tutustua sosiaali- ja terveysministeriön selvitykseen Suomen asumisperusteisen sosiaaliturvan ja EU-lainsäädännön vaatimusten yhteensovittamisesta. Selvitys on luettavissa osoitteessa www.stm.fi/julkaisut. ■

Seija Kauppinen

*Vapaa liikkuvuus
hyödyttää myös
suomalaisia.*

Huonojen aikojen hyviä opintotukimuutoksia

Seuraavia opintotukimuutoksia valmistellaan jo.

OPINTOTUKI ON viime vuosina ollut tavanomaista suuremman kiinnostuksen kohteena. Huonoa on ollut se, että opintotuen myöntämisehtoja on muutettu jatkuvasti. Hyvää on ollut se, että pääosin muutokset ovat tarkoittaneet parempaa tukea opiskelijoille.

Elokuussa alkaneelle lukuvuodelle tulleet muutokset koskevat lähes kaikkia opintotuen saajia. Suurimmat muutokset koskevat uusia korkeakouluopiskelijoita.

Ensimmäiset korkeakouluopintonsa syksyllä 2014 aloittava saa enemmän opintorahaa mutta lyhyemmän ajan. Tutkintokohdistusta tukiaikaa on lyhennetty 5 kuukaudella, mutta opintoraha on 10 % suurempi, enimmillään 335 euroa kuukaudessa.

Opintolainahyvitys on huomattava etu

Korkeakoulutuen muutoksilla tavoitellaan lyhyempiä opiskeluaikoja ja pidempiä työuria. Pelättyjen keppien sijaan saatiin uusi ja perin houkutteleva porkkana, opintolainahyvitys. Uusi korkeakouluopiskelija saa hyvityksen, jos hän nostaa opintolainaa ja suorittaa tutkinnon määräajassa. Opintolainahyvitys eli Kelan maksama opintolainan ylimääräinen lyhennys voi olla jopa kolmasosa opintolainasta.

Kaikkien opiskelijoiden opintolainamääriä korotettiin 100 eurolla kuukaudessa.

Kaikki tuensaajat saivat myös pienet korotukset opintorahoihin, sillä vuosittaiset indeksikorotukset tulivat viimein myös opintorahoihin.

Merkittävin muutos toisen asteen oppilaitosten opiskelijoiden opintotuessa oli opiskelijan vanhempien tulorajojen huomattava korotus. Valitettavasti muutos koski ainoastaan itsenäisesti asuvia 18–19-vuotiaita opiskelijoita, eli opintotuessa on nyt kahdet eri tulorajat vanhempien tuloille.

Kauan kaivattu muutos oli selkeyttää ammatillisten opintojen lukuvuosittaista tukiaikaa. Opintotuen voi saada kuukaudelta, jossa on vähintään 18 opiskeluaikaan kuuluvaa päivää.

Opintotuen asumislisä laahaa perässä

Vuokralla asuvan opiskelijan opintotuen enimmäismäärä on nyt toisella asteella noin 850 euroa ja korkea-asteella 900–935 euroa kuukaudessa. Määrät sisältävät 400 euroa opintolainaa ja noin 200 euroa asumislisää. Opintotuen asumislisään ei tullut muutoksia, ja se on tasoltaan selkeän riittämätön.

Seuraavia opintotukimuutoksia on alettu jo valmistella. ”Vain muutos on pysyvää”, sen me Kelan opintotukitekijät olemme havainneet. ■

Ilpo Lahtinen

Kelan opintotukiryhmän pääsuunnittelija

Kela piffaa jopa
opintolainastasi.

Usko pois.
» Kela.fi/opintolainahyvitys

KLIKKAA
JA TUTUSTU

Kela[®]

Kela markkinoi korkeakouluopiskelijoille opintolainahyvitystä laajalla kampanjalla. Kampanjan ensimmäinen osa käynnistyy syyskuun puolivälissä verkko- ja mobiilimainonnalla.

Kela piffaa jopa opintolainastasi.

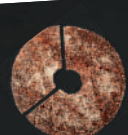
Usko pois. » Kela.fi/opintolainahyvitys

KLIKKAA
JA TUTUSTU

Kela[®]

Kela piffaa jopa opintolainastasi.

Usko pois. » Kela.fi/opintolainahyvitys

KLIKKAA
JA TUTUSTU

Kela[®]

ASIOINTIPISTE SERVICEPUNKT

Julkisen hallinnon yhteisiä asiakaspalveluita merkitään avaintunnusella. Tunnus on käytössä myös Kansalaisneuvonta-palvelussa (www.kansalaisneuvonta.fi).

UUTTA

Uusia palvelupisteitä viritellään

Viranomaisten palveluja yhdistävät uudet asiakaspalvelupisteet käynnistävät toimintaansa. Kela osallistuu Asiakaspalvelu 2014 -hankkeessa suunniteltuihin palvelupisteisiin sopimus pohjaisesti.

Tänä syksynä uusia palvelupisteitä pilotoidaan 5 paikkakunnalla: Oulun Kiimissä, Mikkelissä, Saarijärvellä, Paraisilla ja Pelkosenniellä. Pisteissä voi hoitaa Kela-asioita verkossa, laittaa asioita vireille ja keskustella Kelan asiantuntijoiden kanssa kuvayhteyden välityksellä.

LAINSÄÄDÄNTÖ

Vuorotteluvapaalle uudet ehdot

Vuorotteluvapaiden ehdot muuttuivat syyskuun alusta alkaen. Vuorotteluvapaalle pyrkivältä vaaditaan nykyään vähintään 16 vuoden työkokemus. Vuorotteluvapaalle jäämiselle tuli yläikäraja: vapaalta ei enää voi jäädä eläkkeelle. Myös sijaisen edellytykset tiukentuivat.

Kela maksaa murto-osan vuorotteluvapaakorvauksista. Vuonna 2013 työttömyyskassat maksoivat korvauksia 20 000 henkilölle, Kela noin 170 vuorottelijalle.

ASIAKASPALVELU

Lisää päätöksiä on selkeytetty

Kelassa otetaan käyttöön uusi etuuksien käsittelyjärjestelmä seuraavaksi vammaisuuksissa. Uudistus näkyy myös asiakkaille: päätösten rakennetta on uudistettu ja tekstejä selkeytetty. Nyt asiakasta sinutellaan päätösteksteissä, ja siinä kerrotaan ensin asiakasta eniten kiinnostavat asiat, kuten maksupäivä ja tilille tuleva rahasumma.

PALVELU

Opintotuen käsittelyaikoja kela.fi:ssä

Kun lukukauden alku lähestyy, kysymys opintotukihakemuksen käsittelyvaiheesta saa monen opiskelijan tarttumaan puhelimeen.

Kela.fi:stä löytyvät keskimääräiset käsittelyajat antavat osviittaa siitä, kuinka kauan päätöksen saamiseen yleensä kuluu aikaa.

Esimerkiksi Opintotukikeskuksen keskimääräinen käsittelyaika 25.8.–31.8. oli 14 päivää, päätöksiä lähti viikossa yli 6 000 kappaletta ja käsiteltävänä oli sillä hetkellä vielä vähän vajaat 9 000 hakemusta.

www.kela.fi/nain-haet_kasittelytilanne

TULOSSA

Tietoa ulkomaan- komennuksista

Eläketurvakeskus ja Kela ovat uusimassa *Työkomennus ulkomaille* -julkaisua. Siinä on koottu sekä työkomennukselle lähtevän työntekijän että lähettävän työnantajan tärkeimmät tarpit.

EU:n koordinointisäädökset ja monet kolmansien maiden kanssa tehdyt sosiaaliturvasopimukset helpottavat huomattavasti ulkomaille työskentelyä – kunhan asiat selvittää hyvissä ajoin ennen lähtöä. Esitteessä on tietoa myös verotuksesta ja perheenjäsenten sosiaaliturvasta.

Julkaisu ilmestyy syksyllä 2014. Se on luettavissa mm. kela.fi/julkaisut -sivulla.

ASIAKASPALVELU

Maksupäivä muuttuu

Vammaisuuksien maksupäivä muuttuu marraskuusta alkaen. Siitä eteenpäin Kela maksaa alle 16-vuotiaan ja 16 vuotta täytäneen vammaistuen, eläkettä saavan hoitotuen sekä ruokavaliokorvauksen aina kuun 7. päivä kaikille näiden etuuksien saajille. Jos 7. päivä ei ole pankkipäivä, Kela maksaa etuuden edellisenä pankkipäivänä.

LAINSÄÄDÄNTÖ

Toimeentulotuen siirto etenee

Toimeentulotuen perusosan siirto Kelan hoidettavaksi edistyy suunnitellusti. Kela kehittää parhaillaan tietojärjestelmäratkaisua, jolla maksut käytännössä hoidetaan.

Satakunta kuntien edustajaa ja kelalaisia kokoontui elokuun lopulla pohtimaan siirtoon liittyviä asioita. Kuntien edustajat toivoivat Kelan pitävän jatkossakin tiiviisti yhteyttä kuntiin, kun siirtoa valmistellaan.

Etuuspäällikkö **Heli Kauhanen** vetää Kelassa toimeentulotuen siirtohanketta.

Perustoimeentulotuen maksatus siirtyy Kelalle vuoden 2017 alusta.

ETUUKSET

Elatustukea yhä useammalle

Elatustukea sai vuoden 2013 lopussa 101 400 lasta. Määrä on 2 % enemmän kuin edellisenä vuonna, ja 9,4 % kaikista 0–17-vuotiaista.

Noin puolet lapsista (51 400) sai elatustukea elatusvelvollisen alentuneen maksukykyyn vuoksi.

Kela maksaa elatustukea esimerkiksi silloin, jos elatusvelvollinen vanhempi ei ole maksanut vahvistettua elatusapua. Kela maksaa tukea myös siinä tapauksessa, että elatusapu on vahvistettu pienemmäksi kuin elatustuki. Näin voidaan tehdä elatusvelvollisen vanhemman taloudellisen tilanteen vuoksi.

Täysimääräistä elatustukea (151,85 euroa vuonna 2013) maksettiin 89 900 lapsesta. Keskimääräinen tuki oli 144,79 euroa kuukaudessa lasta kohti.

Kela perii elatusvelvolliselta maksamatta jääneet elatusavut.

Palstalla Kelan yhteistyökumppanit kertovat työstään ja lähettävät terveisiä Kelaan.

Koskiklinikan kehittämispäällikön Tiina Runnen mukaan auditointiprojektin ansiosta prosesseihin sekä lääkäriyhteistyöhön ja tietojärjestelmään liittyvät asiat selkiytyivät.

Tilaaja, tuottaja ja asiakas hyötyvät auditoinnista

Kehittämispäällikkö Tiina Runne, Koskiklinikka, Tampere

"KELA ON ALOITTANUT tämän vuoden aikana sairaanhoitokorvausten suorakorvausten systemaattiset auditoinnit. Näillä arvioinneilla varmistetaan, että laatu- ja tavoitteet ja -vaatimukset täyttyvät eli että tietojärjestelmien turvallisuus ja toiminnallisuus toteutuvat.

Kelan ja Koskiklinikan yhteistyön tavoitteena oli varmistaa, että auditointien hallinnollinen taakka ei kasva liian suureksi ja olennaiset kehittämiskohteet sekä tietojen oikeellisuus saadaan esille.

Käytännössä prosessi alkoi vuoden alussa, jolloin sovimme hankkeelle tavoitteet. Kelan terveysosaston tarkastajat myös vierailivat Koskiklinikalla.

Olemme yhteisellä asialla niin asiakkaan

kuin yhteiskunnan tasolla. Halusimme tehdä yhteistyötä ja lähdimme iloisina oppimaan uutta. Matkan varrella ideoita vaihdettiin avoimesti puolin ja toisin. Mietimme tarkoin mm. auditointiin liittyvää viestintää ja raportoinnin muotoja.

Varsinainen auditointi oli tiivis sessio yhden työpäivän aikana keväällä. Kelan tarkastajan työparina oli meiltä laskutuksen osaaja, joka hallitsee sekä Koskiklinikan tietojärjestelmät että Kelan korvausjärjestelmän. Lisäksi aikaa kuluu tulosten purkamiseen, korjausten toteuttamiseen ja dokumenttien kirjaamiseen.

Omat tavoitteemme liittyivät prosessin täsmentämiseen ja vastuihin suorakorvauksissa. Haemme asiakkaan etua, ja lain-

säädännön kannalta kaiken täytyy olla juuri eikä melkein.

Auditoinnin ansiosta opimme tietojärjestelmästä asioita, joita voimme kehittää jatkossa palveluntarjoajan kanssa. Opimme myös, että tiedottaminen on äärimmäisen tärkeää läpi organisaation. Prosesseihin, lääkäriyhteistyöhön ja tietojärjestelmään liittyviä asioita on jo kehitetty, joten auditointi oli tarpeen.

Pilottiorganisaationa toimiminen on ollut positiivinen asia. Kokonaisuudesta jäi hyvä maku. Uskon, että hyötyä oli molemmille: meistä Kelalle ja myös toisinpäin." ■

Sabina Mäki

ETUUSTIEDOTUS

Täysi tusina kv-infoja

Kela piti elokuussa jo 12:n kaikkien kansalle avoimen kansainvälisten asioiden infotilaisuuden. Siellä käytiin läpi perusasioita sosiaaliturvasta ja verotuksesta ulkomaille muutettaessa tai ulkomailla työskennellessä. Tilaisuudessa keskusteltiin myös uusista sosiaaliturvasopimuksista ja muista ajankohtaisista sosiaaliturva-asioista.

Aiheita valottivat asiantuntijat Eläketurvakeskuksesta, Verohallinnosta ja Kelasta. Kuulijoita oli jälleen tuvan täydeltä, paikalla oli noin 120 aiheesta kiinnostunutta kansalaista. Mukana oli myös yritysten, oppilaitosten ja järjestöjen edustajia. Osallistujilla oli lopuksi mahdollisuus esittää asiantuntijoille myös omaa tilannettaan koskevia kysymyksiä.

Tilaisuuden materiaalit ovat kela.fi/tapahtumat -sivulla.

ASIAKASPALVELU

Kuvallisia kortteja ei uusita

Kuvallisten Kela-korttien uusiminen päättyy lokakuussa. Kuvallisia kortteja ei ole myönnetty enää viime vuosina, mutta niitä on voinut vielä uusia, jos vanhat tiedot ovat muuttuneet. Aiemmin myönnetty kuvalliset kortit ovat edelleen voimassa.

Kuvallisen Kela-kortin alennuksiin oikeuttavat merkinnät korvataan näin: VR:n, Matkahuollon ja Finnairin alennuksiin oikeuttavan Eläkkeensaajamerkinnän korvaa työeläkekortti tai kansaneläkkeensaajan kortti. Kuvattomien kansaneläkkeensaajan korttien ja työeläkekorttien kanssa on aina esitettävä henkilötodistus.

Rintamaveteraani- ja miinanraivaajamerkintä korvataan Kelasta erikseen pyydettyä todistuksella.

Jos kuvallisen Kela-kortin henkilö- tai sairausvakuutustietoihin tulee muutoksia, asiakkaalle toimitetaan uusi kuvaton Kela-kortti.

TAKAISINPERINTÄ

Velka maksuun veronpalautuksesta

Kela voi pyytää ulosottoviranomaista ulosmittaamaan asiakkaan veronpalautuksen. Tämä koskee etuuskien takaisinperinnästä syntyneitä velkoja, Kelan perinnässä olevia opintolainoja ja elatusapuvelan perintää.

Ulosmittaukseen voidaan joutua, jos asiakas ei ole sopinut Kelan kanssa velan maksamisesta tai ei ole noudattanut Kelan kanssa tekemäänsä osamaksusuunnitelmaa. Myös elatusapuvelkaa osamaksulla maksavilta asiakkailta veronpalautus ulosmitataan.

Perintä on Kelan lakisääteinen velvollisuus. Vuoden 2013 lopussa Kelalla oli takaisinperittävänä liikaa maksettua etuuksia noin 112 miljoonaa euroa, opintolainoja noin 160 miljoonaa euroa ja elatusapuvelkoja noin 214 miljoonaa euroa.

PALVELU

Top 4 -kysymystä opintolainasta

Kela vastaa opiskelijoiden kysymyksiin mm. opintotuen keskustelupalstalla (www.kela.fi/opiskelijat – Kysy opintotuesta) ja Kelan opintotuki-Facebook-sivulla. Opintolainasta kysytään muun muassa näitä asioita:

- 1 Eihän opintolainaa ole opintotukea?
- 2 Miksi osa opiskelijan perusturvasta on lainaa?
- 3 Kannattaako opintolainaa nostaa?
- 4 Miten opintolainaa saa?

Vastauksia yhtä lyhyesti:

- 1 Opintotuki koostuu opintorahasta, asumislisästä ja opintolainan valtiontakauksesta.
- 2 Opintolainaa on opiskelijan omavastuuosuus maksuttomasta koulutuksesta ja paremmasta tulevaisuudesta.
- 3 Opintolainaa kannattaa käyttää, jos rahat eivät riitä tai jos opiskelun ja työssäkäynnin yhdistäminen ei ole mahdollista.
- 4 Kun haet opintotukea, hae samalla kertaa opintolainan valtiontakaus.

Lue aiheista enemmän nettisivuilta www.kela.fi/opiskelijat ja /opintolainahyvyys.

Voiko sosiaaliturvaa shoppailla?

EU-kansalaisten koordinoitu sosiaaliturva tukee työvoiman vapaata liikkumista. Työn perässä muuttavat kuitenkin unohtuvat keskustelussa, jossa pääpainon saa mahdollisuus optimoida sosiaalitukia.

ULKOMAILLE MAKSETTAVAT sosiaalietuudet ovat nousseet mediassa kestoaiheeksi niin Suomessa kuin muissakin Pohjoismaissa. Talvella sanomalehti *Karjalainen* kertoi, että suurin osa ulkomaille maksetuista työttömyystuista maksetaan Viroon. *A-studio* puolestaan laski, miten paljon virolainen työntekijä voi saada Suomesta tukea työttömäksi jäämisensä jälkeen. Voiko sosiaaliturvaa todella shoppailla?

”Mitä shoppailulla sitten tarkoitetaan? Onko kyse siitä, jos tulee toiseen EU-maahan laillisesti töihin, maksaa veronsa ja muut maksunsa ja saa sen perusteella oikeuden tiettyihin sosiaalitukiin? Pimeää työtä tekevät eivät ole oikeutettuja Kelan tukiin”, sanoo kansainväliseen sosiaaliturvaan erikoistunut lakimies Essi **Rentola**.

Rentolan käsiala näkyy toukokuussa valmistuneessa sosiaali- ja terveysministeriön selvityksessä *Suomen asumisperusteisen*

sosiaaliturvan ja EU-lainsäädännön vaatimusten yhteensovittamisesta (2014:26).

Liikkuvat työntekijät maksavat veronsa

”Erilaisten riippumattomien selvitysten mukaan EU:ssa liikkuvat työntekijät ovat yleensä nettomaksajia eivätkä netto-saajia. Kyse on usein nuorehkoista, varsin terveistä henkilöistä. He tekevät työnsä ja maksavat veronsa. Eivät he useinkaan ole edes oikeutettuja moniin etuuksiin”, Rentola kertoo.

Ulkomaille lähdetään töihin suurempien ansioiden ja paremman elämän vuoksi. Nä-mä näkökulmat eivät kuitenkaan tule esille mediassa.

”Yksinkertaisimmillaan kyse on henkilöiden vapaasta liikkuvuudesta EU:ssa. Ihmiset voivat työskennellä vapaasti eri mais-sa. Sosiaaliturvaa on koordinoitava niin,

että he voivat hyötyä myös toisessa maas-sa sosiaaliturvasta, jota ovat olleet siellä maksamassa. Jostain syystä ei haluta muis-taa, että EU-lainsäädäntö hyödyttää kaikkia maiden välillä liikkuvia henkilöitä, myös meitä suomalaisia.”

Perhe-etuudet syynissä

Esimerkiksi tuhannet 1970-luvulla Ruot-sissa työskennelleet suomalaiset saavat nyt eläkettä myös Ruotsista.

Perhe-etuudet ovat suurennuslasin alla ehkä siitä syystä, että ne ovat kaikille tut-tuja tukia. Suomessa käyty keskustelu ei ole poikkeuksellista, vaan samaa keskuste-lua käydään suurimmassa osassa EU-mai-ta. Yhteistä eri maissa käytävälle julkiselle keskustelulle eri maissa on keskittyminen lapsilisän tyyppisiin etuuksiin. ■

Pipsa Lotta Marjamäki

Yhteinen näkemys kansainvälisestä sosiaaliturvasta auttaa asiakasta

Sosiaaliturvan yhteensovittaminen vaatii myös rajat ylittävää viestintäyhteistyötä. Asiakaspalvelua kansainvälisissä sosiaaliturvakysymyksissä voidaan kehittää viestinnän avulla.

SOSIAALITURVAN YHTEENSOVITTAMINEN konkretisoituu, kun muutat EU- tai Eta-maista toiseen. Silloin ratkeaa esimerkiksi se, otetaanko vakuutusaika lähtömaassasi huomioon, vaikuttaako työ tai asuminen toisessa maassa tilanteeseesi tai saatko itse tai saako perheenjäsenesi jotain etuutta toisesta EU-maasta.

EU- ja Eta-maat ja Sveitsi ovat sopineet yhdessä mm. työttömyysturvan, perhe-etuuksien ja eläkkeiden maksamisesta maiden välillä silloin, kun ihmiset liikkuvat maasta toiseen. EU:ssa huolehditaan yhteensovittamisen yleisistä periaatteista ja maiden välillä liikkuvien ihmisten sosiaaliturvaoikeuksien toteutumisesta.

Sosiaaliturvan yhteensovittamisen viestintäverkostossa (SSC Communication Network) on mukana 28 jäsenmaata ja Norja. Jo maiden määrän takia on taattua, että yhteensovittamisen viestimisestä on monta erilaista näkemystä. Suomesta verkostossa ovat mukana Kelan lisäksi Eläketurvakeskuksen tai sosiaali- ja terveysministeriön tiedottajat.

Viestintäverkoston koostumus on kirjava: Monissa maissa sosiaaliturvan viestintä hankitaan ostopalveluina viestintätoimistoilta, jolloin viestintää verkostossa edustaa usein sosiaaliturvaorganisaation lakimies tai esimerkiksi ministeriön asiantuntija. Toiveiden tynnyriin on helppo hukkua: Toiset toivovat konkreettista viestinnän käsittelyä; ideoita mediayhteistyöhön, some-kanavien kehittämistä tai kansalaisviestinnän kokemuksia. Toiset käyttävät tilaisuuden pyytääkseen konkreettista apua komissioltä – markkinointimateriaaleja ja valmiita vastauksia kaikilla EU-kielillä.

Verkostoyhteistyö tarjoaa hyvän näköalapaikan eri maiden so-

siaaliturvalaitoksiin, sosiaaliturvan ajankohtaisiin ja puhuttaviin aiheisiin sekä antaa realistisen kuvan siitä, miten erilaisia EU-maat ovat. Viestinnän lähtötaso vaihtelee Pohjoismaiden hyvin-kin valmiista ja kattavasta viestintäpaketista Etelä- ja Itä-Euroopan käännös- ja materiaalitarpeisiin. Tämä ei silti tarkoita, etteikö hyviä ideoita riittäisi jaettaviksi puolin ja toisin. Mm. jalkautumisen kohderyhmien pariin on koottu monessa EU-maassa toimivaksi tavaksi tiedottaa sosiaaliturvaoikeuksista ja vaikkapa Eurooppalaisen sairaanhoitokortin olemassaolosta.

EU-tason vahvistettu EU-viestintäyhteistyö tarjoaa mahdollisuuden oppia muilta ja kehittää asiakaspalvelua.

Kansainvälisen sosiaaliturvan merkitys kasvaa ja näkyy Kelan asiakastyössä yhä enemmän. Mitä enemmän tehdään viestintäyhteistyötä esimerkiksi Viron ja Suomen sekä Pohjoismaiden välillä, sen laajemmin saadaan tiedotettua asiakkaille heidän sosiaaliturvaoikeuksistaan.

Tällä voidaan välttää esimerkiksi päällekkäisten etuuksien maksaminen ja ns. tuplavakuuttaminen eli vakuutusmaksujen maksaminen kahteen maahan samanaikaisesti. Päällekkäinen vakuuttaminen saattaa aiheuttaa ongelmia esimerkiksi eläkehakemusvaiheessa. Ideoiden jakamisen lisäksi lähitulevaisuudessa tarvitaan yhteisiä viestintäkampanjoita: sekä lähtömaiden että vastaanottavien maiden panostusta viestintään – rajat ylittävää viestintäyhteistyötä parhaimmillaan.

Kansainvälisen sosiaaliturvan merkitys näkyy Kelan asiakastyössä yhä enemmän.

Helena Torkko
tiedottaja

Ensi vuoden alusta alkaen yhä useampi Kelan korvaama taksimatka hoituu kimppakyytinä.

Suorakorvaus taksissa vähentää paperityötä

Taksikuljetus voi olla haja-asutusalueella asuvalle
ainoa keino päästä hoitoon tai kuntoutukseen.

TEKSTI Mia Sivula KUVAT Suvi-Tuuli Kankaanpää / Keksi

Taksinkuljettaja Urpo Niva auttaa Elma Mäen kuntoutuksesta kotiin. Seuraavaksi hän kääntää taksin keulan kohti Rovaniemeä.

Pellolainen Elma Mäki, 63, joutui 10 vuotta sitten leikkaukseen. Korvassa ollut pieni kasvain saatiin poistettua, mutta tilalle tuli muuta. Mäki heräsi leikkauksesta halvaantuneena eikä ole pystynyt sen jälkeen kävelemään.

Mäen kotipuhelimen pikavalinnoista löytyvät nyt sekä sisarusten **Anjan**, **Marjatan** ja **Astridin** että taksiautoilija **Petri Uusitalon** numerot. Hänen kanssaan Mäellä on vakiotaksisopimus.

Vakiotaksisopimus tarkoittaa, että ellei Uusitalon invataksi ole muussa ajossa, Mäen pihaan kurvaa sovituna aikana joko autoilija itse tai toinen hänen pojistaan. Tänäpäin kuskina on vanhempi veli **Samuli Uusitalo**, joka hoitaa kuljetuksen kuntoutukseen 600 metrin päähän.

Tutut kuskit ja rutiinit ovat Mäelle tärkeitä.

”Jos minulle sanotaan, etten saa enää käyttää Petrin taksia, lopetan koko kuntoutuksen. Niin olen päättänyt.”

Taksissa on oltava tilaa

Jos ihmisellä on sellainen vamma tai sairaus, että kulkeminen muulla kuin taksilla hoitoon tai kuntoutukseen on vaikeaa tai mahdotonta, hän saa Kelalta korvauksen taksimatkasta. Se edellyttää, että lääkäri tai muu terveydenhuollon ammattihenkilö on arvioinut ja perustellut taksikuljetuksen tarpeen liittyvän asiakkaan terveydentilaan.

Reilut 100 kiloa painava sähköpyörätuoli ja MS-tauti ovat riittäviä syitä siihen, että Pellossa asuva **Matti Saarenpää**, 56, kulkee Uusitalon modernilla invataksilla. Tänäpäin hän on kulkenut taksilla 220 kilometrin matkan Rovaniemelle ja takaisin kys-tofixin vaihtoon.

Joskus Saarenpää joutuu ottamaan sähköpyörätuolin ja avustaja **Pasi Saten** lisäksi taksiin mukaan ison liudan apuvälineitä. Jos matka kestää useita tunteja, tilaa tarvitaan paljon.

”Invataksissa mahdun laittamaan sähköpyörätuolin makuuasentoon, mikä säästää perslihak-
sia. Pienempiin takseihin en tuo-

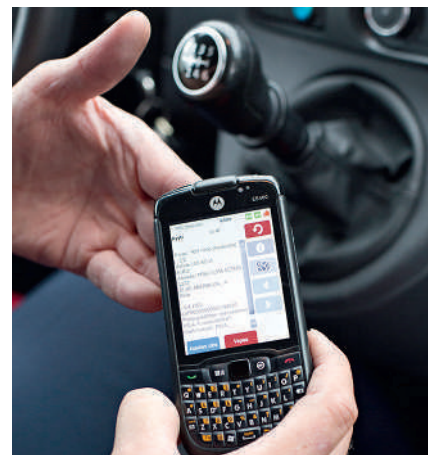
Kun asiakkaalla on Kelan matkakoikeus, hän saa matkastaan Kela-korvauksen jo taksissa.

Kimppakyydit
pienentävät
kustannuksia.

Taksinkuljettaja Samuli Uusitalo kuljetti Matti Saarenpään Pellosta Rovaniemelle ja takaisin. Matkaa kertyi 220 kilometriä.

Suorakorvausjärjestelmä on jo nyt vähentänyt taksinkuljettajien paperityötä.

Onneksi Pellossa on invataksi. Ilman sitä Elma Mäki ei pääsisi kuntoutukseen.

lini kanssa mahdu tai edes pääse ilman nos-turia. Jos invataksi on muussa ajossa, minun reissuni jää tekemättä. Niin se vain on."

Paperien pyörittely jää

Pellolainen taksiautoilija Petri Uusitalo kuljettaa viikoittain asiakkaita, joiden matkan Kela korvaa. Määränpää on useimmiten Pellon terveyskeskus tai Lapin keskussairaala Rovaniemellä.

Uusitalolla on ollut Kelan suorakorvausmaksupäätetaksissaan pian 2 vuoden ajan. Laite kuittaa asiakkaan matkan maksetuksi heti, kun reissu on tehty. Asiakkaan maksettavaksi jää ainoastaan omavastuu, ellei maksukatto ole jo täyttynyt. Silloin maksettavaa ei jää lainkaan.

"En palaissi enää vanhaan systeemiin. Tämä suorakorvausjärjestelmä on helpottanut kuljettajien työtä, kun lippujen ja lappujen pyörittely on jäänyt pois", Uusitalo toteaa.

Kela-taksien suorakorvausjärjestelmä astuu ensi vuoden alusta voimaan koko Suomessa. Ne taksiautoilijat, jotka ovat

Kelan taksimatkojen
suorakorvausjärjestelmä
laajenee ensi vuonna
koko Suomeen.

liittyneet suorakorvausmenettelyyn, voivat vähentää asiakkaalta Kela-korvauksen autossa heti taksimatkan jälkeen.

Kimppakyyti ei kauhistuta

Taksikyytejä yhdistellään alkuvuodesta lähtien entistä enemmän. Saman taksin kyytiin pyritään kokoamaan ne asiakkaat, jotka asuvat samalla suunnalla ja joilla on aika varattuna samana ajankohtana vaikkapa keskussairaalaan.

”Kustannussäästöt ovat tärkein syy matkojen yhdistelyyn”, sanoo pääsuunnittelija **Anne Giss Kelasta**. ”Säästöä tulee arviolta 20 miljoonaa euroa vuodessa, kun samaan aikaan samaan paikkaan kulkevat asiakkaat ajavat jatkossa yhteisellä kyydillä.”

Pellosta on Lapin keskussairaalaan vain tunnin matka, mutta utsjokelaisen asiakkaan matka vie 5 tuntia pidempään.

Myös Uusitalo näkee matkojen yhdistelyssä järkeä.

”Täällä pohjoisessa taksit saattavat kuljettaa monen kunnan asiakkaita yhdistelykuljetuksissa. Tuntuu järkevältä yhdistellä kuljetuksia, jos sen myötä saadaan säästöjä aikaan.”

Kun kyytejä yhdistellään, matka sairaalaan tai kuntoutukseen voi jatkossa olla myös sosiaalinen tapahtuma.

”Ainakin kuskin näkökulmasta matkan-teko on tuntunut sujuvan mukavasti, kun kyytiin on noussut matkan varrelta lisää porukkaa, usein myös vanhoja tuttuja”, Uusitalo sanoo.

Pellosa asuva Matti Saarenpää ei pistäisi yhteiskuljetusta pahakseen.

”Ei minua häittäisi, jos auton kyytiin tulisi muitakin. Olen kertonut sairaudestani avoimesti tämän kylän ihmisille, joten minun ei tarvitse pitää sairaalakäyntejäni salassa.”

Uusia kuljettajia takseissa

Jos asiakas mielii saada jatkossakin matkastaan Kela-korvauksen siten, että hän maksaa takseissa vain omavastuuosuuden, hänen tulee ensi vuoden alusta tilata taksi sellaisesta tilausvälityskeskuksesta, jonka kanssa Kela on tehnyt sopimuksen. Poikkeuksena ovat ne asiakkaat, joilla on vakiotaksilupa. He voivat tilata kuljetuksen edelleen suoraan taksiautoilijalta.

Taksiautoilijan mukaan uusi käytäntö ja vaihtuvat kuljettajat herättävät varmasti tunteita sekä asiakkaissa että kuljettajissa.

Taksi tilataan jatkossa tilauskeskuksesta.

”Kun asiakas on tähän saakka voinut tilata kyydin tutulta autoilijalta, jatkossa kyydit jakaantuvat tasaisemmin eri kuljettajille. Minusta se on ihan hyvä asia, mutta ymmärrän senkin, jos joku on toista mieltä”, Uusitalo miettii.

Saarenpäälle tärkeintä on, että hän voi olla turvallisin mielin taksin kyydissä.

”Tein ennen sairastumistani 20 vuotta töitä poliisina. Tavakseni jäi tarkkailla liikennettä ja ympäristöä. Annan paljon arvoa sille, että kuljettajalla on silmää liikenteelle ja että hän osaa nostaa minut turvallisesti nosturilla autoon sekä kiinnittää asianmukaisesti turvavöihin tuoleineni.”

Saarenpää on Kela-kuljetuksiin tyytyväinen.

”Olen saanut takseissa inhimillistä, rentoa ja huolellista palvelua. Joskus minulle on autettu kengät jalkaan, joskus autettu takki päältä. Olen ollut todella tyytyväinen näihin veikkoihin.” ■

Näin Kela korvaa taksimatkoja

- Kela korvaa taksimatkan hoitoon tai kuntoutukseen silloin, kun terveydenhuollon edustaja on katsonut taksin käytön olevan asiakkaan terveydentilan vuoksi tarpeellista. Lomake SV67 tai muu vastaava selvitys on todistuksena terveydentilasta.
- Kela siirtyy vuoden 2014 loppuun mennessä koko maassa matkojen suorakorvausjärjestelmään. Asiakas tilaa matkan sairaanhoitopiirinsä tilausvälityskeskuksesta, jolloin hän maksaa matkasta vain omavastuuosuuden. Asiakkaalla tulee olla Kela-kortti mukana. Keskusten tilauspuhelinnumerot ovat Kelan internet-sivuilla.
- Myös kimppakyydit yleistyvät suorakorvausmenettelyn vuoksi. Samaan suuntaan ja samaan aikaan matkustavien asiakkaiden matkoja yhdistellään yhä enemmän.
- Matkojen yhdistely ei kuitenkaan koske niitä Kelan asiakkaita, joille terveydenhuolto on antanut todistuksen SV67 yksinmatkustusoikeudesta.
- Tietyillä asiakasryhmillä on lisäksi oikeus niin sanottuun vakiotaksiin. Näidenkin henkilöiden taksimatkaan voidaan yhdistellä muita asiakkaita, jos se on asiakkaan terveydentilan puolesta mahdollista.

Lue lisää: [kela.fi](#) > taksimatkat

Keskitetystä taksitilauksesta tulee valtakunnallinen

Taksimatkojen suorakorvausmenettely astuu ensi vuoden alusta voimaan kaikkialla Suomessa. Tällöin Kela-korvauksen saa jo taksissa.

TAKSIMATKOJEN SUORAKORVAUS ei sinänsä ole uusi asia. Sitä on harjoiteltu 14 sairaanhoitopiirin alueella jo vuodesta 2010. Viimeiseksi menettelyyn tulevat mukaan Etelä- ja Itä-Savon sekä Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirit.

Käytännössä menettely tarkoittaa sitä, että Kelan korvaamaan taksimatkaan oikeutettu asiakas saa jatkossa matkastaan Kela-korvauksen jo taksissa. Tähänastiset kokemukset ovat olleet hyviä.

”Suorakorvausmenettelyn synnyttämät säästöt matkakuluissa ovat olleet jo nyt noin 10 miljoonaa euroa vuodessa. Jatkossa summa todennäköisesti kaksinkertaistuu”, kertoo pääsuunnittelija Anne Giss Kelan terveysosastolta.

Taksin tilaaminen muuttuu

Ensi vuoden alusta kaikki Kelan korvaamat taksimatkat tilataan yhdestä tilausvälityskeskuksesta sairaanhoitopiirin alueella.

Asiakas ei välttämättä saa enää tuttua kuljettajaa, vaan hänet hakee sillä hetkellä lähinnä oleva taksi. Poikkeuksena ovat mm. vaikeavammaiset henkilöt ja yksin matkustavat lapsiasiakkaat, jotka saavat edelleen käyttää vakiotaksiaan.

”Toki tämä on asiakkaan näkökulmasta muutos aiempaan. Joku on saattanut matkustaa tutun kuljettajan kyydissä viikoittain dialyysihoitoon. Jatkossa kuljetukset jakaantuvat tasaisesti alueen kaikkien taksiautoilijoiden kesken ja samaan kyytiin yhdistellään myös muita asiakkaita”, Giss sanoo.

Jos asiakas haluaa tilata itselleen taksin suoraan autoilijalta, se vaikuttaa jatkossa Kela-korvauksen omavastuuosuuteen.

”Omavastuuosuus todennäköisesti kaksinkertaistuu vuoden 2015 alusta. Tällä ohjataan asiakkaita siihen, että he tilaavat kyydin tilausvälityskeskuksesta.”

Kimppakyydit lisääntyvät

Suorakorvausmenettely tarkoittaa myös, että kyytejä yhdistellään yhä enemmän. Jos kolmelle saman kylän asukkaalle on tilattu tiistaiaamuksi kyyti keskussairaalaan, kaikki matkustavat samassa taksissa. Edellytyksenä silti on, että asiakkaan terveydentila sallii yhteiskuljetuksen.

Taksi kannattaa tilata heti, kun kyydin tarve on tiedossa, tai viimeistään kyytiä edeltävänä päivänä. Entä, jos asiakas tarvitsee kiireellistä kuljetusta päivystykseen?

”Ilman muuta taksin saa silloinkin. Taksiautoilijoita on alueittain mukana toiminnassa niin paljon, että asiakas saa kyydin aina tarvittaessa, asuipa hän kaupungissa tai haja-asutusalueella”, Giss vakuuttaa.

Asiakkaat ovat tyytyväisiä

Suorakorvausmenettelyn piirissä jo olevat asiakkaat ovat antaneet Kelalle pääosin myönteistä palautetta toiminnan sujuemisesta.

”Jos suorakorvausmenettelyllä ja eri asiakkaiden matkojen yhdistelemisellä saadaan aikaan säästöjä, joilla Kela-korvattavat matkat turvataan jatkossakin, asiakkaiden mielestä se on hyvä asia”, Giss kertoo.

”Ennen yhdeltä kylältä saattoi lähteä viisikin taksia samaan aikaan kohti yhteistä määränpäättä, jokaisella yksi asiakas kyydissään.”

Gissiä ilahduttaa myös se, että jotkut sairaanhoitopiirien yksiköt ovat ottaneet ryhmäkuljetusmahdollisuuden huomioon jo potilaiden ajanvarauksia tehdessä.

”Samalta kylältä dialyysiin matkaaville asiakkaille on pyritty järjestämään hoito samalle päivälle, jotta kuljetus järjestyy jouhevasti.”

Mia Sivula

Kelan pääsuunnittelija Anne Giss korostaa, että suorakorvausmenettelyllä ja eri asiakkaiden matkojen yhdistelemisellä saadaan aikaan isoja säästöjä.

Nuorten kuntoutusmahdollisuudet paranivat

Lakimuutoksen alustava seuranta osoittaa, että nuoret pääsevät aiempaa paremmin kuntoutuksen piiriin.

Vuoden alusta voimaan tullut ammatillisen kuntoutuksen lakimuutos alkaa kantaa hedelmää. Jo alkuvuodesta tammi-maaliskuun aikana alle 30-vuotiaiden nuorten kuntoutusta myönnettiin 30 % enemmän edellisvuoteen verrattuna. Vastaavasti hylkäävien päätösten osuus pieneni 5 %-yksikköä.

”Aiemmin asiaa arvioitiin hyvin sairauskeskeisesti. Nyt nuoren elämää katsotaan laajemmin ja pyritään arvioimaan kokonaistilannetta, jossa sairaus on vain yksi osa”, kertoo suunnittelija **Marjaana Pajunen** Kelan kuntoutusryhmästä.

Ammatillisista kuntoutuspalveluista hyötyvät esimerkiksi nuoret, jotka eivät pääse kiinni opintoihin tai joilla on vaikeuksia viedä opintonsa päätökseen. Usein taustalla voi olla jo ala- tai yläkouluiässä puhjennut sairaus tai oppimisvaikeus.

”Yläkoulu on saatu kahlattua läpi pienryhmässä ja opiskelua mukauttamalla. Ammatillisen koulutuksen piirissä sama oppilas voi päätyä isoon ryhmään, eikä tukea teoria-aineiden opiskeluun ole saatavilla. Myös päihteet ovat saattaneet tulla kuvaan mukaan”, Pajunen havainnollistaa.

Näissä tilanteissa voidaan Kelassa selvittää, millainen ammattiala nuorelle soveltuu. Hänelle annetaan erilaisten toimenpiteiden kautta mahdollisuus jatkaa opintoja tuetusti tai vaihtaa alaa.

Kuntoutus voi tarkoittaa erilaisten selvitysten lisäksi työ- ja koulutuskokeiluja, kursseja, koulutusta tai nuoren elämäntilanteeseen räätälöityä toimintaa.

Nuorten näkökulmasta keskeistä on myös se, että laissa puhutaan nyt myös opiskelukyvystä työ- ja ansiokyvyn lisäksi.

”Työkykyä voi olla vaikea arvioida, jos nuori ei ole tehnyt päivääkään töitä. Opiskelusta nuorilla yleensä on kokemusta, joten sitä voidaan helpommin arvioida”, Pajunen pohtii.

Yhteistyö on vahvistunut

Yksi keskeinen kysymys on uudistuksesta hyötyvien nuorten löytäminen. Nuoret itse eivät yleisemmin tunne ammatillisen kuntoutuksen mahdollisuuksia saati sitten sen kriteerien helpottumista.

”Nuoret napataan kiinni useimmin terveydenhuollossa ja ohjataan Kelaan. Vaikka laki uudistui vasta reilu puoli vuotta sitten, myönteistä muutosta on jo saatu. Yhteistyö eri suuntiin on muutenkin nähtänyt vahvistumisen merkkejä parin viimeisen vuoden aikana”, Pajunen kertoo.

Kela valmistelee työ- ja elinkeinoministeriön kanssa yhteistä menettelyohjetta molempien hallinnonalojen virkailijoille. Se koskee töttömiä asiakkaiden ohjaamista ammatilliseen kuntoutukseen ja työllistymispalveluihin. Yhteisen ohjeen tavoitteena on vähentää asiakkaan pompottelua luukulta toiselle.

Yhteistyötä on viritelty myös kuntien etsivän nuorisotyön ja Kuntaliiton kanssa. Tietoa Kelan palveluista pyritään näin levittämään myös kuntien suuntaan.

Ennakkoon arvioitiin, että lakimuutos tuo vuodessa 1 000 nuorta enemmän kuntoutuspalvelujen piiriin. Tavoite näyttää toteutuvan.

Toteutuuko lain henki?

Lakimuutoksen vaikutuksia on tarkoitus seurata Kelassa ainakin tämän vuoden loppuun. Kuntoutuksen hakemusmäärien, myöntöjen ja hylkäysprosenttien lisäksi katsotaan, miten kuntoutusratkaisu- ja nykyisin tehdään ja toteutuuko lakimuutoksen henki.

Syksyn aikana Kelassa käydään läpi noin 100 hakijan saamat ratkaisut kuntoutushakemukseensa. Aineisto kootaan eri puolilta maata, ja siihen otetaan sekä hyväksytyjä että hylättyjä päätöksiä.

”Katsomme, miten ratkaisutyö tällä hetkellä sujuu ja onko meillä oikeasti lähdetty tekemään asioita uudella tavalla. Jos löydämme aineistosta puutteita tai keskinäistä ristiriitaisuutta, lisäämme ohjausta Kelan sisällä”, Pajunen lupaa.

Kelan sisäisissä koulutus-tilaisuuksissa muutos on jo näkynyt. Etuuskäsittelijät ovat saaneet uutta intoa, kun kuntoutusetuuksien myöntämisessä on nyt luvallista käyttää enemmän kokonaisvaltaista harkintaa. ■

Sairaus on
vain osa
kokonais-
tilannetta.

Hanna Moilanen

Lakimuutos näkyy Kelan ratkaisutyössä

Nuorten kuntoutukseen pääsy näyttää helpottuneen, kun alkuvuotta 2014 verrataan vuotta aiempaan ajankohtaan. Tulokset ovat lupaavia, vaikka seuranta-aika onkin lyhyt.

Tammi–maaliskuussa nuorten (alle 30-vuotiaiden) kuntoutuksen

- hakemusmäärä kasvoi 23 %
- hyväksyttyjen hakemusten määrä kasvoi 31 %
- hylättyjen hakemusten määrä laski 5 %

Tammi–maaliskuussa nuorten kuntoutusrahan

- hakemusmäärä kasvoi 33,1 %
- hyväksyttyjen hakemusten määrä kasvoi 36,7 %
- hylättyjen hakemusten määrä laski 8 %

Ammatillisista kuntoutuspalveluista hyötyvät nuoret, joilla opinnot vaikeuksia päästä opiskelemaan tai saattaa niitä päätökseen. Lakimuutoksen jälkeen tuhatkunta nuorta saadaan vuodessa kuntoutuksen piiriin.

Kuntoutuksen kautta ammattiin

Opi-hankkeessa testatulla kuntoutusmallilla autetaan mielenterveysongelmista kärsivä opiskelija valmistumaan.

TEKSTI Kaisa Talola KUVU Suvi-Tuuli Kankaanpää / Keksi

Moni nuori on vaarassa syrjäytyä opinto- ja työelämästä mielenterveysongelmien vuoksi. Kelan tutkimusten mukaan näistä ongelmista kärsii jopa viidennes ikäluokasta.

”Alle 30-vuotiaiden moniongelmaisuus, syrjäytyminen, opintojen keskeytyminen ja työkyvyttömyys ovat lisääntyneet. Tähän haluttiin tarttua ja suunnatta uutta huomiota nuorten kuntoutuksen kehittämiseen”, kertoo suunnittelija **Irja Kiisseli** Kelasta.

Vuonna 2011 käynnistettiin Opi-hanke, jonka avulla kehitettiin nuorille opiskelijoille sopiva mielenterveyskuntoutusmalli. Siinä avomuotoiseen kuntoutukseen voi osallistua opintojen ohella.

”Halusimme kokeilla palvelua, jossa mielenterveyskuntoutus tuodaan lähelle nuoren arkea. Kuntoutuksen tarkoituksena on vähentää ja ehkäistä mielenterveysongelmien haittoja sekä vahvistaa opiskelijan toimintakykyä valmistumisen tukemiseksi.”

Hanke suunnattiin 16–25-vuotiaille nuorille, jotka suorittivat toisen asteen ammatillisia opintojaan. Kuntoutukseen hake-neilla tuli olla diagnoosi joko masennuksesta tai ahdistuneisuushäiriöstä. Ennen kurssille valitsemista varmistettiin myös hakijoiden kyky toimia ryhmässä, sillä ryhmätoiminnalla oli kuntoutuksessa suuri rooli.

Vastaavalle kuntoutukselle oli selkeästi tarvetta, sillä hakijoita ryhmiin oli enemmän kuin mukaan mahtui. Kurseille osallistui 112 nuorta.

Toteutuksesta vastasi Etelä-Suomessa Kiipulan kuntoutuskeskus yhteistyössä Kou-

lutuskeskus Tavastian kanssa. Pohjois-Suomessa yhteistyökumppaneina toimivat Oulun seudun ammattiopisto ja Oulun Verve.

Oireet vähenivät

Noin 1,5 vuotta kestäneeseen prosessiin sisältyi 15 ryhmäkuntoutuspäivää 2–3 päivän jaksoissa. Yksilötapaamisia nuorten kanssa järjestettiin kurssin alussa, puolivälissä ja lopussa. Ryhmä- ja yksilötapaamisia oli harvakeen, jotta opiskelijat pystyivät samalla etenemään opinnoissaan.

Opi-hankkeen rinnalla järjestettiin Opetushallituksen rahoittama ja Kiipulasäätiön hallinnoima Oppimisen yhteispeli -hanke, joka toteutettiin Koulutuskeskus Tavastiasa ja Oulun seudun ammattiopistossa. Taivoitteena oli vahvistaa oppilaitoksen henkilökunnan valmiuksia tukea mielenterveysongelmaisten nuorten opintoja. Varsinaisen kuntoutuksen väljaksoilla opintojen sujumista seurattiin ja tuettiin opiskelijan tarpeiden mukaan.

Opi-hankkeen malli osoittautui toimivaksi. Kuntoutujien kokemukset ja tulokset osoittivat, että tällaiselle mielenterveyskuntoutusmallille on tarvetta.

”Kuntoutuksen aikana opiskelijoiden oi-

reet vähenivät ja opiskelukyky lisääntyi selvästi”, Kiisseli toteaa.

Suunnitelmiin kuuluu vakinaistaa kokeiltu palvelumalli saatavaksi valtakunnallisesti. Kela kilpailuttaa hankkeen pohjalta tehtävän kuntoutusmallin aikaisintaan keväällä 2015.

Opi tuli avuksi

Oulun seudun ammattiopiston liiketalousopiskelija **Jenny Vihelä**, 17, sekä koru-artsaaniopiskelija **Jutta Laulajainen**, 26, aloittivat Opi-kurssinsa viime vuonna. Molemmilla oli taustalla sekä masennusta että ahdistuneisuushäiriöitä.

”Minulla todettiin myös sopeutumishäiriö. Motivaationi ja jaksamiseni olivat nolliissa. Yksilöterapiasta ei ollut minulle hyötyä, koska yksin puhuminen ahdisti minua vain enemmän. Psykiatri arveli, että Opi-hanke voisi sopia minulle”, Vihelä kertoo.

Laulajainen on kärsinyt mielenterveysongelmista 16-vuotiaasta lähtien. Ne pakottivat hänet lopulta työkyvyttömyyseläkkeelle. Eläkejakso päättyi, kun hänen vointinsa salli aloittaa uudet opinnot. Opiskelu ei kutienkaan lähtenyt sujumaan toivotusti.

”Kaikki oli uutta ja rankkaa, sain paniikkikohtauksia ja olin paljon poissa. Koulussa huomattiin, että aiemmat opintoni olivat jääneet kesken, ja kuraattori ehdotti Opi-hanketta. Olin valmis kokeilemaan, olisi-ko siitä apua.”

Vertaistuki kasvatti itseluottamusta

Hankkeen päätyttyä suurin osa kuntoutujista kertoi vertaistuellalla olleen tärkein

Oli tärkeää huomata,
että on muitakin,
jotka käyvät läpi aivan
samoja ajatuksia.
Se kevensi mieltä.

Jenny Vihelä (vas.) ja Jutta Laulajainen ovat löytäneet puhtia opiskeluun ja suunnan elämälleen. Nuoret naiset valmistuvat ammattiin ensi keväänä Opi-hankkeen ansiosta.

merkitys. Vaikka vieraassa ryhmässä puhuminen oli monelle aluksi vaikeaa, lopulta ryhmäkuntoutuspäiviä odotettiin eniten. Nuoret saivat varsinaisen terapian ohessa kuulla, miten muut toimivat esimerkiksi paniikki- tai ahdistuskohtauksen estääkseen.

”Oli tärkeää huomata, että on muitakin, jotka käyvät läpi aivan samoja ajatuksia. Se kevensi mieltä”, Vihelä miettii.

Ryhmäkuntoutuksessa oleellisena osana olivat luovuus ja toiminnallisuus keskustelun ja elämänhallinnan lisäksi. Nuoret pääsivät mm. kokeilemaan uusia elämyksiä, kuten seinäkiipeilyä ja melontaa. Toiminta kasvatti itsevarmuutta ja motivaatiota.

”Pelkäsin ennen uusia tilanteita, mutta nyt pääsin ylittämään itseni tekemällä jotain uutta muiden ihmisten edessä. Epäonnistumisen pelko väheni, ja se on auttanut myös paniikkihäiriöön”, Laulajainen kiittelee.

Haaveet kantavat tulevaisuuteen

Vihelä ja Laulajainen olivat aluksi huolissaan siitä, että he jäisivät kuntoutuksen vuoksi jälkeen opinnoissaan.

Oppilaitoksen tarjoama tukitoiminta auttoi kuitenkin kuntoutuksen välilajikoilla eteenpäin. Kummallekin tarjottiin erityisopetusta ja lisäoppitunteja, jotta he pää-

sivät muiden opiskelijoiden vauhtiin mukaan. Kuntoutus on parantanut myös arjen hallintaa ja jaksamista, minkä vuoksi opiskelukyky ja -motivaatio ovat aiempaa korkeammalla.

”Sain hoidettua kaikki ensimmäisen vuoden aikana kertyneet rästityöni ja olen itse asiassa jo vähän edelläkin opinnoissa sekä valmistumassa ensi keväänä. Se on tuonut lisäpotkua opiskelumotivaatioon”, Laulajainen iloitsee.

”Tällä hetkellä suurin tavoitteeni on saada ammatti. Ennen en nähnyt omaa tulevaisuuttani, nyt osaan haaveilla siitä jo pidemmällekin”, Vihelä toteaa. Myös hän on valmistumassa keväällä. ■

Työ joustaa työkyvyn mukaan

Sosiaali- ja terveysministeriö
etsii keinoja, jotka auttavat
osatyökykyisiä jatkamaan töissä
tai palaamaan työelämään.

Uutuutena pilotoidaan
työkykykoordinaattorimalli ja
kootaan kattava tietopaketti
verkkoon.

TEKSTI Hanna Moilanen
KUVITUS Mikael Ahlfors/Keksi

Altian Rajamäen tehtailla yksi liukuhihna toimii osatyökykyisten voimin. Aiemmin pienten pullojen pakettia tekevä linja pyöri vain muutamana päivänä viikossa muiden linjojen ohessa. Nyt se on käynnissä jatkuvasti.

Linjaston nopeutta hidastettiin, ja työ pilkottiin tehtäväksi erissä. Toisin sanoen työntekijä voi välillä työskennellä pullotus- tai etikettilinjalla tai pakkaamossa oman työkykynsä mukaisesti. Näin myös työnkierto vaihtelevine työasentoineen on mahdollista.

”Alussa tehtiin ergonomiakartoitukset ja järjestettiin apuvälineitä linjalle. Osatyökykyiset olivat itse mukana suunnittelemassa linjan toimintaa”, kertoo henkilöstöjohtaja **Sanna Hokkanen**.

Rajamäen tehtailla valmistetaan ja pullotetaan alkoholia, ja siellä on myös iso logistiikkakeskus. Työ on fyysisesti kuormittavaa. Erilaiset tuki- ja liikuntaelinten sairaudet ovat arkipäivää. Olkapäät, kädet ja alaselkä krempaavat yleisimmin.

Työnantajan näkökulmasta osatyökyvyn tukemiseen panostaminen ei kumpua pelkästä ihmisrakkaudesta. Työntekijöiden sairauspoissaoloista ja ennenaikaisesta eläköitymisestä koituu yritykselle isoja kustannuksia. Rajamäen tehtaat työllistävät 300 henkeä, joten se on tärkeä yksikkö koko Altian sisällä.

”Kyse ei ole vain yksittäisistä sairauspoissaoloista, vaan koko tekemättömän työn hinnasta. Joudumme maksamaan sijaisille, jotka eivät heti kykene samantasoiseen työhön kuin omat ammattilaisemme. Meidän kokoisessa firmassa kulut ovat miljoonia euroja vuositasolla”, Hokkanen kuvaa.

Uudistuksesta ovat hyötynneet kaikki. Myös isompien tuotantolinjojen työskentely on rauhoittunut, kun sieltä ei enää tarvitse hypätä välillä pyörittämään pikkupullojen linjaa.

”Osatyökykyisten työtyytyväisyys on noussut huikeasti, ja sairauspoissaolot ovat laskeneet normaalitasolle. He itse sanovat puoliksi huumorilla, että ryhmä Rämäkin on päässyt porukkaan mukaan.”

Palvelukokonaisuus otetaan haltuun
Jos sosiaali- ja terveysministeriön Osatyökykyiset työssä -ohjelma lähtee kunnolla lentoon, Altian kaltaisia esimerkkejä nähdään tulevaisuudessa yhä enemmän.

Viime vuonna käynnistynyt ohjelma etsii keinoja osatyökykyisten työssä jatkamiseen ja työllistymiseen.

STM:n ohjelmajohtaja Päivi Mattila-Wiro (vas.), Altian henkilöstöjohtaja Sanna Hokkanen ja Kelan kehittämispäällikkö Ismo Hiljanen kertovat, että ministeriön aloittama Osatyökykyiset työssä -ohjelma tarjoaa tukea ja välineitä osatyökykyisten työssä jatkamiseen ja työllistymiseen.

”Haluamme keskittyä jäljellä olevaan työkykyyn sairauden tai vamman asemasta. Tarkoitus on etsiä mahdollisuuksia työkyvyn tueksi ja työolosuhteiden muuttamiseksi”, toteaa ohjelmajohtaja **Päivi Mattila-Wiro**.

Ohjelma koostuu kolmesta osasta: lainsäädännön ja palveluvalikoiman kartoituksesta, työkykykoordinaattorien pilotoinnista sekä verkkopalvelun rakentamisesta.

Työpaikan keinojen lisäksi osatyökykyistä voidaan tukea sosiaali- ja terveydenhuollon, kuntoutuksen, koulutuksen, työvoima-

Osatyökykyisten työtyytyväisyys on noussut huikeasti, ja sairauspoissaolot ovat laskeneet normaalitasolle.

palvelujen ja muun sosiaaliturvan keinoilla. Näiden kuuden osa-alueen pitäisi toimia saumattomasti osatyökykyisen parhaaksi.

”Päätimme, että emme lähde keksimään pyörää uudestaan. Ideana on yhdistää olemassa olevia keinoja ja saada kokonaisuus toimimaan paremmin”, Mattila-Wiro havainnollistaa.

Työkykykoordinaattori tulee avuksi

STM:n ohjelmassa on luotu toimintamalli, jonka keskiössä on työkykykoordinaattori.

Koordinaattori auttaa osatyökykyistä löytämään tämän tilanteeseen parhaiten sopivat palvelut, etuudet ja muut keinot.

Työelämässä olevalle työkykykoordinaattorin nimeää työnantaja, työelämän ulkopuolella olevalle TE-toimisto. Koordinaattorimallin käyttöön ottaminen on työnantajille vapaaehtoista.

Malliin kuuluu myös verkkopalvelu, joka sisältää ajantasaiset tiedot keinovalikoimasta. Työkykykoordinaattori ja osatyökykyinen henkilö voivat hyödyntää palvelua räätälöidessään sopivaa kokonaisuutta työllis-

tymisen tueksi. Sähköinen tietopankki tulee käyttöön vuoden 2016 alusta alkaen.

Toimintamallin erityisyys on sen laaja-alaisuudessa. Yleensä eri asiantuntijat keskittyvät järjestelmän johonkin osaan eivät kä välttämättä tunne kovin hyvin muita mahdollisuuksia.

Altian lisäksi työkykykoordinaattorimallia pilotoidaan parhaillaan 11 muussa kohteessa Helsingin, Tampereen ja Seinäjoen alueilla. Kyseiset työpaikat ovat pureutuneet johonkin osatyökykyisyyden pulmaan omasta näkökulmastaan.

Mattila-Wiron mukaan tarkoitus on, että koordinaattori hallitsee koko kuuden osa-alueen palvelukokonaisuuden.

”Tähtäämme siihen, että parhaillaan käynnissä oleva työkykykoordinaattori-koulutus jatkuu myös ohjelma-ajan loppumisen jälkeen.”

Kuntoutus on kärjessä

Osatyökykyiset työssä -ohjelmassa on arvioitu myös lainsäädännön muutostarpeita ja työvoimapalvelujen toimivuutta.

Lainsäädäntöä ja palveluja selvittäneen työryhmän mukaan kuntoutuksen ensisijaisuutta painottavia muutoksia tulisi tehdä esimerkiksi työntekijän eläkelakiin ja kansaneläkelakiin.

Muita ehdotuksia ovat esimerkiksi osakuntoutusrahan ja opiskelijoiden osasairauspäivärahan luominen sekä korvaustason korotus aikuisten kuntoutuspsykoterapiaan. Myös työnteon ja eläkkeen joustavaa yhteensovittamista on selvityksen mukaan kehitettävä edelleen.

Ensimmäiset työryhmän esittämät muutokset ovat tulleet voimaan jo tämän vuoden alusta. Esimerkiksi ammatilliseen kuntoutukseen pääsyä on helpotettu niin, että kuntoutuksen myöntämisessä huomioidaan sairauden lisäksi myös ihmisen koko elämäntilanne. Lisäksi osasairauspäivärahaa pidennettiin 120 päivään aiemmasta 72 päivän ylärajasta.

Kelalla on keskeinen rooli

Myös Kelassa on oltu tiiviisti mukana ohjelman valmistelussa. Sillä on keskeinen rooli suhteessa osatyökyvyn tukemiseen ja siihen liittyviin etuuksiin. Esimerkiksi useat kuntoutusetuudet, sairauspäiväraha ja osasairauspäiväraha kulkevat Kelan kautta.

Käytännössä kelalaiset ovat osallistuneet ohjelmatyöhön työryhmien jäseninä, ja lisäksi Kelan asiantuntijoita on kuultu eri yhteyksissä.

”Asiakkuudet kulkevat pitkälti meidän kauttamme, joten tunnemme hyvin sen rajapinnan. Lisäksi yhteydet hoitaviin tahoihin ovat vahvat”, kertoo kehittämisspällykö **Ismo Hiljanen** terveysosaston työkykyryhmästä.

Työkykyneuvoja kulkee asiakkaan rinnalla

Omana työkyvyn kohentamiseen liittyvänä avauksena Kelassa lanseerattiin valtakunnallinen työkykyneuvonta pari vuotta sitten. Siinä katsotaan yhdessä asiakkaan kanssa, mitä palveluja on Kelan omien palvelujen lisäksi saatavilla. Työkykyneuvoja ohjaa asiakasta ja kulkee tämän rinnalla. Tarvittaessa voidaan konsultoida Kelan etuusasiantuntijoita ja asiantuntijalääkäreitä.

Kelalla on yhteensä 54 työkykyneuvojaa eri puolilla Suomea. Yhteensä 4 800 asiakasta saa työkykyneuvontaa vuosittain. Se on vajaa 2 % kaikista sairauspäivärahasaajista.

Näyttää siltä, että neuvonnan kautta on onnistuttu tarjoamaan oikeita palveluja ja madaltamaan kynnystä palata työelämään. Nämä kokemukset lupaavat hyvää lähtökohtaa ministeriön koordinaattorimallille.

Myös Kelassa suhtaudutaan myönteisesti Osatyökykyiset työssä -ohjelman laaja-alaisiin työkykykoordinaattoreihin.

”Kelassa päästään neuvomaan asiakasta vasta sitten, kun hän hakee sairauspäivärahaa ja on usein jo täysin työkyvytön. Mitä aikaisemmin tukea päästään antamaan, sitä todennäköisempää on, että asiakas kykenee palaamaan työmarkkinoille”, Hiljanen toteaa.

”Tärkeää on kuitenkin se, että neuvontaa pitäisi saada tasavertaisesti kaikilla työpaikoilla ja myös työttömien parissa.” ■

Yli 100 000 osatyökykyisellä on työhaluja

- Osatyökykyiset työssä -ohjelman asiantuntijat arvioivat, että työelämän ulkopuolella on yhteensä 70 000 osatyökykyistä, jotka haluaisivat olla töissä.
- Työkyvyttömyyseläkkeellä olevia, mutta työhaluisia, on noin 30 000.
- Työttömiä osatyökykyisiä on noin 40 000.
- Luvut ovat suuntaa-antavia. Täsmällisen lukumäärän laskeminen on hankalaa, koska kaikki osatyökykyiset eivät välttämättä ole julkishallinnon rekistereissä.
- Suurimmat osatyökykyisyyden syyt ovat erilaiset mielenterveyden häiriöt sekä tuki- ja liikuntaelinten sairaudet.

Osatyökykyistä voidaan tukea työpaikan, sosiaali- ja terveydenhuollon, kuntoutuksen, koulutuksen, työvoimapalvelujen ja muun sosiaaliturvan keinoilla.

Takuueläke paikkaa perusturvan puutteita

Takuueläkkeen voimaantulosta on kulunut runsaat 3 vuotta, joten ensimmäisiä arvioita sen merkityksestä pienituloisten eläkeläisten toimeentulolle voidaan tehdä.

ILPO AIRIO

erikoistutkija, Kelan tutkimusosasto

MINNA NURMINEN

VTM, Oxford University

KELAN TUTKIMUSOSASTOLLA tehtiin kysely, jossa selvitettiin 65–85-vuotiaiden täyden kansaneläkkeen saajien taloudellista ja sosiaalista turvaa. Kyselyssä tutkittiin niin takuueläkkeen merkitystä kuin sen käyttökohteitakin.

Lisäraha käytetään perustarpeisiin

Takuueläkkeellä on ollut selvästi merkitystä. Vain noin joka viides vastaaja oli sitä mieltä, että takuueläkkeellä ei ole ollut juuri

mitään tai ei lainkaan merkitystä. Tulosta ei voida pitää kovinkaan yllättävänä, sillä takuueläke on huomattava lisä täyden kansaneläkkeen saajan kuukausieläkkeeseen.

On kuitenkin muistettava, että takuueläkkeen jälkeenkin monen täyden kansaneläkkeen saajan tulot jäävät alle pienituloisuusrajan. Se, että 80 % vastaajista piti takuueläkettä toimeentulonsa kannalta merkittävänä uudistuksena, osoittaa sen olleen tervetullut ja tarpeellinen.

Suurin osa vastanneista, noin 88 %, raportoi käyttävänsä takuueläkkeen tuoman korotuksen perustarpeisiin. Loput vastaajista ilmoittivat käyttävänsä sen muihin käyttökohteisiin, kuten harrastus- ja virkistysmenoihin tai lahjoituksiin, tai pistävänsä säästöön. Pienituloisten eläkeläisten kulutus kohdistuu suurelta osin siis perustarpeisiin.

Takuueläke tasaa tuloeroja

Takuueläkkeen merkitys ja käyttökohteet ovat yhteydessä kotitalouden tulotasoon.

Täyden kansaneläkkeen saajat ovat työikäisinä olleet eläkettä kartuttavan työn ulkopuolella. Pariskunnilla vaikuttaa perheen sisäinen työnjako, jossa toinen puolisoista on ollut töissä ja toinen kotona. Tarkasteltaessa vastanneita tuloryhmittäin huomataan, että takuueläkkeen merkitys säilyy kuitenkin suurena riippumatta kotitalouden tulotasosta.

Osa kaikkein pienituloisimmista vastaajista on sitä mieltä, että takuueläkkeellä ei ole ollut merkitystä. Tämä viitannee siihen, että pienituloisimmille takuueläke ei ole ollut riittävän suuri kohentamaan heidän toimeentuloaan. Takuueläkkeen käyttökohteissa kotitalouden tulot näkyvät siinä, että tässä ryhmässä suhteellisesti hyvätuloisimmat käyttävät takuueläkkeen tuoman korotuksen jossain määrin enemmän muuhun kuin peruskulutukseen.

Takuueläke vaikuttaa tulleen tarpeeseen, kun tarkastellaan täyden kansaneläkkeen saajia. Takuueläkkeen tuomaa lisätuloa pidetään merkittävänä, ja se käytetään ensisijaisesti perustarpeisiin.

Tarkastelunäkökulmamme on suppea, joten liian pitkälle meneviä johtopäätöksiä takuueläkkeen ”kustannustehokkuudesta” ei kannata tehdä. Nämä tulokset antavat kuitenkin viitteitä siitä, että takuueläkkeen voimaantulo on vaikuttanut positiivisesti pieniä eläkkeitä saavien hyvinvointiin. ■

Takuueläke

- maksetaan muiden eläkkeiden lisäksi, jos näiden yhteenlaskettu määrä jää alle 736 e/kk.
- maksetaan kuukausittain yli 100 000:lle Suomessa asuvalle eläkeläiselle. Yli puolella maksettava summa on noin 100 e/kk ja vain joka kymmenes saa yli 200 e/kk.

Laki on ollut voimassa 1.3.2011 lähtien.

VASTAUSTEN SUORAT JAKAUMAT: TAKUUELÄKKEEN MERKITYS TÄYDEN KANSANELÄKKEEN SAAJIEN TOIMEENTULOLLE JA SEN KÄYTTÖKOHTEET

Takuueläkkeen merkitys	% vastaajista	Takuueläkkeen käyttökohteet	% vastaajista
Hyvin merkittävä	34,2	Takuueläkkeen tuoma korotus menee pääasiassa perustarpeisiin (ruoka, vuokra, lääkkeet ym.).	87,5
Merkittävä	46,2	Takuueläkkeen tuoma korotus menee pääasiassa harrastus-/virkistysmenoihin (matkustelu, harrastusvälineiden hankinta ym.).	4,6
Ei juuri merkitystä	16,3	Takuueläkkeen tuoma korotus menee pääasiassa lahjoituksiin (lapsille, lapsenlapsille, ystäville, hyväntekeväisyyteen ym.).	3,0
Ei lainkaan merkitystä	3,3	Takuueläkkeen tuoma korotus menee pääasiassa säästöön.	4,9

Lähiöt ovat lähellä ministerin sydäntä

Asuntoministeri Pia Viitanen uskoo lähiöiden ja
ARA-tuetun rakentamisen vetovoimaan.

TEKSTI Laura Kosonen KUVAT Suvi-Tuuli Kankaanpää / Keksi

Kohtuuhintaisten vuokra-asuntojen rakentaminen on sosiaalisen asuntopolitiikan kulmakivi, sanoo kulttuuri- ja asuntoministeri **Pia Viitanen**. Hänen mukaansa vuokra-asuntopulaa kasvukeskuksissa ollaan nyt ratkomassa aiempaa järeämmin keinoin.

”Valtion puolelta olemme saaneet aikaan monia uudistuksia. Nyt tarvitaan tupohenkeä valtion, kuntien ja rakennuttajien kesken, jotta asuntoja syntyy tarvitseville.”

Jokaisella
on oikeus
kohtuuhintaiseen
kotiin.

Jokaisella on oikeus kohtuuhintaiseen kotiin, kuuluu asuntoministerin ohjenuora. Sosiaalisen asuntopolitiikan alueelta hän nostaa esiin myös erityisryhmien, kuten ikääntyvien ja vammaisten, asumisasiat.

Miten ARA-tuki houkuttelisi?

Etenkin pääkaupunkiseudulla ongelmaa kohtuuhintaisten kotien puutteesta on yritetty ratkoa jo vuosikymmeniä.

Viitanen huomauttaa, että valtion tuet korkotuettujen kotien rakentamiseksi ovat aiempaa houkuttelevammat. Perinteisen pitkän korkotuen ehdoissa omavastuukorkoa on alennettu asteittain 3,4 %:sta 1 %:iin. Lisäksi pääkaupunkiseudulla on käynnistysavustus, joka liittyy pitkään korkotukeen. Kehitteillä on myös uusi, 20-vuotinen korkotukimalli, jonka toivotaan houkuttelevan rakennuttajia vuokra-asuntomarkkinoille.

Uudistuksista huolimatta ARA-tuettuja vuokra-asuntoja ei ole pystytty rakentamaan tavoitteiden mukaisesti.

”Toivottavaa olisi, että kuntien ohella myös yleishyödylliset tahot, kuten Sato ja VVO palaisivat rakentamaan ARA-tuotantoa. Tähän pyrimme valtion tukiehtoja uudistamalla.”

Ministeri muistuttaa, että asuntopolitiikka on Suomessa voimakkaasti alueellinen kysymys. Pääkaupunkiseutu on oma lukunsa, ja asuntopula vaivaa myös muutamia muita kasvukeskuksia, mutta muualla Suomessa ongelmat ovat usein toisenlaiset.

”Meillä on paljon alueita, joilla asuntomarkkinat ovat tasapainossa. Toisaalta taas on myös taantuvia seutuja.”

Pääkaupunkiseudulla asuntopulaa yritetään ratkaista myös kuntien ja valtion välisillä sopimuksilla. Valtio sitoutuu tukemaan esimerkiksi tiettyjä liikenneratkaisuja, jos kunnat sitoutuvat lisäämään tonttitarjontaa.

Asuntopommi on aluepoliittinen ongelma

Ministeri Viitanen arvioi, että ikääntyvien asuminen nousee lähivuosina entistä tärkeämmäksi.

Tamperelaisittain ministeri Pia Viitasta kutsutaan Hervannan likaksi. Kaupunginosa on yksi Suomen suurimpia lähiöitä, ja sen metsäisiltä lenkkipoluilta ministeri ammentaa voimaa työhönsä.

keämmäksi sosiaalisessa asuntopolitiikassa. Vaikka vanhusten kotihoitoa pyritään lisäämään, tarve kasvaa myös palveluasumiselle.

”Palveluasumisen investointituen valtuutusta aiotaan nostaa”, Viitanen lupaa.

Viime aikoina keskustelua on herättänyt asuntojen arvon romahtaminen haja-asutus- ja rakennemuutosalueilla. Perinteisesti suomalaisten tärkein varallisuus on ollut oma asunto. Taantuvilla alueilla tämä varallisuus on kuitenkin vaarassa huvia ole-mattomiin. Kehitys koskee paitsi ikääntyviä omakotitaloasujia myös heidän perillisiä: kasvukeskuksissa asuntojen arvo säilyy, muualla suvun varallisuus hupenee tyhjiin.

”Tämä on uudentyypinen ongelma, sillä kaupungistuminen alkoi meillä melko myöhään. Pelkällä asuntopolitiikalla siihen on vaikea puuttua, sillä ongelma on ennen kaikkea aluepoliittinen.”

Lähiöviitokset käynnissä

Pia Viitanen on toiminut asuntoministerinä noin puolitoista vuotta. Hänen erityinen kiinnostuksen kohteensa ovat lähiöt.

”1,5 miljoonaa suomalaista asuu lähiöis-

sä. Moni lähiö on tulossa peruskorjaus-ikään, ja samalla meillä on mahdollisuus kehittää asuinalueita muutenkin.”

Viitanen on käynnistänyt *Lähiöviitokset*-ohjelman, jossa tarkastellaan alueita monesta eri näkökulmasta. Huomioon on otettava korjaaminen ja rakentaminen, lähipalvelut, eriytymisen estäminen ja turvallisuus kuin tulevaisuudenvisiotkin. Lähiöiden peruskorjaukseen on suunnattu rahaa viime syksystä lähtien suhdanneluonteisen korjausavustuksen kautta.

”Tänä vuonna siihen oli varattu 100 miljoonaa. Kehysriihessä päätettiin korottaa summaa vielä 40 miljoonalla eurolla.”

Viitanen toivoo, että lähiöteema kantaa yli vaalikauden ja seuraavan asuntoministerin valtakaudelle. Muutenkin hän toivoo asuntopolitiikkaan pitkäjänteisyyttä.

”Lähiökierroksella Itä-Suomessa vieraillessani nimesin Kuopion-viisaudeksi paikallisen asuntotoimenjohtajan periaatteet. Hän mukaansa jo rakennusvaiheessa pitäisi miettiä alueen tulevaisuutta niin pitkälle, ettei 30 vuoden päästä ministerin tarvitsisi aloittaa lähiöohjelmaa.” ■

1,5 miljoonaa suomalaista asuu lähiöissä. Peruskorjauksen yhteydessä asuinalueita voisi samalla myös kehittää.

Asumistuen taso saatava kuntoon

Asumistuen uudistus on askel oikeaan suuntaan. Asuntoneuvos Raimo Kärkkäisen mukaan järjestelmään jää edelleen kehittämistarpeita. Kohtuuhintaisia vuokra-asuntoja tarvittaisiin lisää.

ASUMISTUKIJÄRJESTELMÄ YKSINKERTAISTUU huomattavasti vuoden 2015 alusta alkaen. Aiemmin etuutta nostaneet tai laskeneet asunnon ominaisuudet, kuten pinta-ala tai neliövuokra, jäävät myöntöperusteista kokonaan pois.

”Uudistettua asumistukijärjestelmää täytyy seurata ja arvioida sen toimivuutta. Kelan tilastoista saamme jatkuvasti tietoa tuensaajien määrästä ja heidän olosuhteistaan”, toteaa asuntoneuvos **Raimo Kärkkäinen STM:stä**.

Vaikka SATA-komitean esityksistä alkanut asumistuen uudistus on merkittävä askel eteenpäin, tekemistä ja kehittämisen tarpeita jää edelleen.

”Nyt asumistuki on saatu rakenteellisesti kuntoon. Seuraavaksi pitäisi saada sen taso kohdilleen”, Kärkkäinen tiivistää.

Asumistuen ikuisuusongelma on sen suhteuttaminen vuokrien tasoon. Suurimmissa kaupungeissa ja erityisesti pääkaupunkiseudulla vuokrat ovat kivunneet niin korkealle, ettei asumistuen enimmäismäärä riitä.

Noin puolet asumistuen saajista joutuu turvautumaan asumistuen lisäksi kunnalta haettavaan toimeentulotukeen maksaakseen asumismenonsa.

”Jos etuuksien yhteensovittaminen toimisi ihanteellisesti, asumistuen pitäisi kattaa asumismenot niin ettei toimeentulotukea tarvittaisi”, Kärkkäinen sanoo.

Tämä on kuitenkin helpommin sanottu kuin tehty. Asumistuen normien korottaminen tarkoittaisi valtion menojen lisäystä. Nykysysteemissä raha tulee osittain kahdesta eri pussista: valtiolta ja kunnilta.

”Toivottavaa olisi myös, että Suomeen rakennettaisiin lisää kohtuuhintaisia vuokra-asuntoja. Mutta tämä ei ole sosiaali- ja terveysministeriön käsissä.”

Väärinkäytöksiä on vähän

Uudistuksen jälkeenkin asumistuen perusteet säilyvät edelleen. Esimerkiksi asumistuki ei ole henkilökohtainen tuki, vaan se kohdistuu koko ruokakuntaan. Toisin sanoen tukea myönnetään perheen yhteisten tulojen ja asumismenojen perusteella.

Tämä voi joskus tulla yllätyksenä jopa asumistukea pitkään saaneille. Kun per-

heen kotona asuva lapsi täyttää 18 vuotta ja alkaa saada palkkatuloja tai työttömyyskorvausta, se vaikuttaa asumistuen kokonaismäärään.

”Nuori ei ehkä ole valmistautunut ajatukseen, että hänen pitäisi maksaa osansa perheen yhteisistä asumismenoista. Yleisesti ajatellen täysi-ikäiset henkilöt, myös perheen lapset, ovat kuitenkin keskenään samassa asemassa lain edessä.”

Asumistuen mahdollisista väärinkäytöksistä huolestuneille Kärkkäisen viesti on selvä. Ainakaan ministeriön tietoon ei ole tullut, että asumistukea nostettaisiin merkittävästi säädösten vastaisesti.

”Yhteydenottoja ei tule edes kateellisilta naapureilta”, Kärkkäinen hymähtää.

Ajoittain tulee vastaan tilanteita, joissa henkilö on aloittanut työt, mutta ei ole ilmoittanut viranomaisille muuttuneista tuloistaan. Näissä tapauksissa päätös korjataan Kelassa tuen seuraavan tarkistuksen yhteydessä, ja perusteettomasti maksettu tuki peritään takaisin.

”Toki asumistukeen liittyy periaatteellista pohdintaa. Onko esimerkiksi moraalisesti oikein, että 18-vuotias muuttaa omaan asuntoon yhteiskunnan tukien varassa ilman omia tuloja? Lainsäädäntö mahdollistaa tämän.” ■

Hanna Moilanen

Asuntoneuvos Raimo Kärkkäinen kaipaa lisää kohtuuhintaisia vuokra-asuntoja ja asumistuen tason korotusta.

Yleinen asumistuki uudistuu ja selkeytyy

Vuodenvaihteen jälkeen hyväksyttävien
asumismenojen enimmäismäärään vaikuttavat
ainoastaan asunnon sijainti ja ruokakunnan koko.

Uuden asumistukilain on tarkoitus tulla voimaan ensi vuoden alussa. Pienituloiset ruokakunnat voivat hakea yleistä asumistukea asumismenojensa vähentämiseksi.

”Asumistuen ensisijaisena tavoitteena on mahdollistaa kohtuuhintainen asuminen kaikille Suomessa asuville”, linjaa etuusjohtaja **Anne Neimala** Kelasta.

Voimassa olevaa asumistukijärjestelmää halutaan selkeyttää ja yksinkertaistaa. Asumistuki on koettu melko monimutkaisena kokonaisuutena, jota on vaikea hahmottaa.

”Uudistuksen myötä toivotaan selkeyttä etenkin siihen, mitä etuus yksittäisen henkilön kohdalla tarkoittaa. Tärkeänä lähtökohtana on myös asumistuen oikeudenmukaisuus.”

Uudistuksen taustalla ovat SATA-komitean ehdotukset sosiaaliturvan kokonaisuudistuksesta.

”Tavoitteina ovat selkeys ja kannustavuus, myös hallinnon olisi oltava yksinkertaisempaa. Mikäli mahdollista, painotus kohdistuu lapsiperheisiin”, täsmentää lakimies **Mikko Horko** Kelasta.

Taustalla on ollut myös se, etteivät eri asumistukimallit – eläkkeensaajan asumistu-

ki, opintotuen asumislisä ja yleinen asumistuki – eriytyisi rakenteellisesti liian kauaksi toisistaan.

Tuen ennakointi helpottuu

Nykyisessä asumistukijärjestelmässä etuuden määrään vaikuttavat asunnon sijainnin ja ruokakunnan koon lisäksi erilaiset asunnon ominaisuudet, kuten pinta-ala, valmistumis- ja perusparannusvuosi sekä lämmitysjärjestelmä.

”Esimerkiksi pienessä, uudessa asunnossa asuva on voinut saada enemmän tukea kuin vähän suuremmassa ja syrjemmällä asuva”, Neimala antaa esimerkin.

Jatkossa tuen määrä on helpompi ennakoita, kun siihen vaikuttavat vain asunnon sijainti ja ruokakunnan koko.

”Tukeen vaikuttavia taustatekijöitä on nyt aiempaa vähemmän. Uudistus lisää myös asukkaiden mahdollisuuksia valita asunto tarpeidensa mukaan”, Horko tähdentää.

Jos asumiskustannukset ovat huomattavasti yli kattovuokran eli sen tason, mitä enintään korvataan, yli menevä osa jää asukkaan vastattavaksi. Tuki on edelleen enimmillään 80 % hyväksyttävistä asumiskustannuksista. Tapauksissa, joissa toimeentulotukea saavan henkilön asumistuki

pienenee, erotuksen maksaa sosiaalitoimi.

Vuoden alusta ruokakunnan omaisuutta ei enää lasketa asumistuen määrään.

”Yleensä asumistukea saavilla ei ole kovin suurta omaisuutta, mutta se on kuitenkin pitänyt tarkistaa joka kerta. Tämä helpottaa myös Kelan työtä”, Neimala sanoo.

Lasten lukumäärä vaikuttaa

Tulojen mukaan määrittyvä omavastuu lasketaan jatkossa lineaarisen kaavan mukaan aiemmin käytössä olleiden omavastuusuostaulukoiden sijaan.

Kaavan perusteella hakijalla on mahdollisuus arvioida, paljonko asumistukea voi saada ja kuinka suuresta osasta kustannuksia pitää vastata itse. Tuki määräytyy samoin koko maassa.

”100 euron tulon lisäys vaikuttaa tuen määrään samalla lailla Helsingistä Utsjoelle. Maantieteelliset erot huomioidaan vain vuokran määrässä”, Horko kuvaa.

Omavastuu porrastuu ruokakunnan koon ja lasten lukumäärän mukaan. Näiden kasvaessa ja tulotason pysyessä samana omavastuu pienenee. Kaava mahdollistaa tuen säätelyn aiempaa helpommin, kun lasten lukumäärä muuttaa kerrointa. Perusomavastuu suojataan myös indeksillä.

Kelan etuusjohtaja Anne Neimala ja lakimies Mikko Horko uskovat, että asumistuen uudistus on tervetullut muutos myös tuensaajille.

Laki on todennäköisesti jo vahvistettu, kun lehti ilmestyy.

Jos hakija saa ainoastaan työmarkkinatukea, perusomavastuuta ei lasketa lainkaan, vaan hän saa täyden asumistuen. Jos tuloja on työmarkkinatukea enemmän, tuki leikkautuu tietyllä prosentilla ja itselle jää enemmän maksettavaksi.

”Perusasia ei muutu: asumistuki myönnetään edelleen ruokakunnalle yhteisesti eli se ei ole henkilökohtainen etuus”, Horko täsmentää.

Ansiotulovähennys toteutetaan

Asumistukiremontin yhteydessä toteutetaan myös 300 euron ansiotulovähennys, joka tulee muusta laista poiketen voimaan vasta 1.9.2015.

”Uudistuksella halutaan kannustaa työntekoon ja osoittaa, että oma tulonhankinta on kannattavampaa kuin sosiaaliturvan saaminen. Jos henkilö saa 1 000 euroa palkkaa, siitä huomioidaan tuloina 700 euroa. Jos taas hän saa 1 000 euroa ansiosidonnaista päivärahaa, koko tonni otetaan tuloina huomioon”, Horko kuvaa.

Alaikäisten lasten tuloja ei enää huomioida ruokakunnan tuloihin. Lisäksi omaishoidon tuen palkkio lasketaan etuoikeutetuksi. Horko korostaa, että kyseessä on tärkeä periaatteellinen uudistus:

omaishoitoa pidetään tärkeänä ja hyödyllisenä työnä.

Eläkkeensaajan asumistuen ja yleisen asumistuen välinen valintaoikeus poistuu. Eläkkeensaajan asumistukea saaneet lapserhoon siirtyvät yleisen asumistuen piiriin.

Muutokset vähäisiä

Asumistukea saavia ruokakuntia on liki noin 200 000. Tuen arvioidaan nousevan tai pysyvän ennallaan noin 73 %:lla ja alentuvan noin 27 %:lla. Neimalan mukaan uudistuksessa on pyritty turvaamaan se, että tuki alenisi mahdollisimman harvalla.

”Suurimmalla osalla tuensaajista muutos on plus miinus 10 euroa suuntaansa”, Horko selventää.

Asumistukimenojen arvioidaan kasvavan noin 68 miljoonalla eurolla vuodessa. Suurin osa tästä tulee hallitusohjelmassa sovitusta 50 euron enimmäisvuokrien korotuksesta.

Muutokset tulevat voimaan asteittain vuoden kuluessa aina etuuden tarkistamisen yhteydessä.

”Uudistusta on odotettu pitkään. Näen, että tämä on sekä tuensaajien että Kelan kannalta erittäin hyvä asia”, Neimala uskoo. ■

Soila Eräniemi

Mikä muuttuu?

- Vain asunnon sijainti ja ruokakunnan koko vaikuttavat hyväksyttävien asumismenojen enimmäismäärään.
- Tulojen mukaan määrittyvä omavastuu porrastuu ruokakunnan koon ja alaikäisten lasten mukaan.
- Omaisuutta ei enää lasketa tuloksi asumistukea määriteltäessä.
- Eläkkeensaajan ja yleisen asumistuen välinen valintaoikeus poistuu.

Yleinen asumistuki numeroina, vuosi 2013:

- Tukea saaneita ruokakuntia oli 192 274.
- Asumistukia maksettiin 669,5 milj. euroa.
- Keskimääräinen asumistuki oli 285,60 e/kk.
- Työttömiä tuensaajia tai puolisoita 60,5 %
- Yksin asuvia 58 %
- Lapsiperheitä 33,5 %
- Yksinhuoltajia 22,9 %

ETK on linkkinä kansainvälisissä eläkkeissä

Suomessa ja ulkomailta ansaittua eläkettä voi hakea samanaikaisesti.

Eläketurvakeskuksen palvelupäällikkö **Titta Simola** ulkomaisten eläkeasiain osastolta kertoo, mikä ETK:n rooli on kansainvälisissä eläkeasioissa.

1 MITEN ETK TOIMII?

”ETK pitää yhteyttä ulkomaisiin eläkeviranomaisiin niissä EU-, Eta- ja sosiaaliturvasopimusmaissa, joista eläkettä on haettu. Toimitamme mahdollisimman kattavat tiedot eläkkeiden käsittelyä ja päätöksentekoa varten. Jos ulkomainen eläkelaitos kysyy lisätietoja, välitämme ne Kelan ja työeläkelaitosten puolesta.

Eläkkeen hakeminen ulkomailta on tehty hakijalle mahdollisimman vaivattomaksi. Samalla hakemuksella voi anoa sekä Suomessa että ulkomailta ansaittua eläkettä.”

2 MILLAISTA YHTEISTYÖTÄ ETK JA KELA TEKEVÄT?

”Kela on kouluttanut ETK:n ulkomaisten eläkeasiain osastoa mm. Kelan EU-eläkeprosessista ja me puolestamme kelalaisia omasta prosessistamme. Olemme käyneet läpi edellytyksiä kansaneläkkeen ja takuueläkkeen saamiselle sekä sitä, miten ulkomailta oleskelu vaikuttaa kansaneläkkeen myöntämiseen.

ETK:n koulutusosasto järjestää kelalaisille keskimäärin 20 koulutusta vuosittain. Pääpaino on asiakaspalvelussa. Kelassa vastaanotetaan lähes 90 % kaikista jätetyistä eläkehakemuksista. Koulutuksessa keskitytään ajankohtaisiin aiheisiin, joista on hyötyä asiakkaiden opastamisessa. Lisäksi olemme kouluttaneet sekä kelalaisia että muiden eläkelaitosten eläkekäsittelijöitä mm. eri maiden eläkejärjestelmistä.

Kelan ja ETK:n yhteistyö perustuu laistomme väliseen eläkepalvelusopimukseen. Sopimus velvoittaa molempia osapuolia huolehtimaan tarvittavasta koulutuksesta.”

3 MITÄ HAASTEITA ON KANSAINVÄLISISSÄ ELÄKEPÄÄTÖKSISSÄ?

”Hakemusten käsittelyajat ulkomailta saatavat olla todella pitkiä, useimmiten noin puolesta vuodesta vuoteen ja joissakin maissa jopa useita vuosia. Hakemukseen saatetaan tarvita monenlaisia lisätietoja.

Ulkomaisten päätösten viipyminen voi

hidastuttaa etenkin kansaneläkepäättöä, johon vaikuttavat myös muut eläkkeet. Tulkintaa vaikeuttaa lisäksi se, että jokainen maa antaa päätöksensä omalla kielellään, joka on usein monimutkaista viranomaiskieltä.”

4 MITKÄ ASIAT VOIVAT YLLÄTTÄÄ HAKIJAN?

”Ihmisille voi olla epäselvää, miten eläkettä haetaan tai mitä liitteitä hakemukseen tarvitaan.

Jokaisessa maassa on oma eläkelainsäädäntönsä ja edellytykset saada eläkettä ovat erilaisia. Esimerkiksi vanhuuseläkeiät sekä eläkkeen saamiseksi vaadittava minimivakuutus aika vaihtelevat maittäin. Monisakaan maissa Pohjoismaiden ulkopuolella ei ole oikeutta eläkkeeseen pelkän asun perusteella. Vaikka nykyisin joka kolmas vuosi automaattisesti lähetettävä suomalainen työeläkeote on hyvin kattava, siinä ei näy ulkomailta tehty työ. Se voi tulla yllätyksenä.

Ulkomailta maksettava työeläke voi myös vaikuttaa samaan aikaan Suomessa makset-

taviin etuuksiin ja työeläkkeeseen. Siksi on suositeltavaa, että eläkettä haettaisiin ulkomailta ja Suomesta samaan aikaan.”

5 MITEN SAA ELÄKETTÄ ULKOMAILLA TEHDYSTÄ TYÖSTÄ?

”Jos työskentelee ulkomailta vain 2–3 kuukautta, eläkeoikeutta ei yleensä synny. Mikäli aika on tätä pidempi, eläkeasioihin olisi hyvä kiinnittää huomiota. Jo maassa työskentelyn aikana kannattaa selvittää esimerkiksi omalta työnantajalta, miten ja minne kyseisestä työstä karttuu eläkettä. Palkkatositteet ja työtodistukset on hyvä säilyttää eläkehakemusta varten.

Jos henkilö on työskennellyt EU-, Eta- tai sosiaaliturvasopimusmaiden ulkopuolella, kuten esimerkiksi Venäjällä tai Kiinassa, eläkettä näistä maista ei välttämättä makseta lainkaan ulkomaille ja eläkettä on haettava itse. Tällaisissa tapauksissa on mahdollista yrittää selvittää, voisiko maksetut eläkemaksut saada takaisin siinä vaiheessa, kun lähtee maasta pois.” ■

Soila Eräniemi

”ETK toimii eläkkeen hakuprosessissa linkkinä kotimaisten ja ulkomaisten eläkelaitosten sekä Kelan välillä”, kertoo palvelupäällikkö Titta Simola ulkomaisten eläkeasioiden osastolta.

Asiointi sujuu kuvayhteyden avulla

Kelassa on testattu kuvayhteyteen perustuvaa etäpalvelua. Pilottihankkeessa olivat mukana Vammaisten tulkkauspalvelukeskuksen asiakkaat sekä englannin-, venäjän- ja kurdinkieliset asiakkaat.

KELASSA KEHITETÄÄN palvelukanavia, jotta asiakkaille voidaan tarjota aiempaa helpompaa asiointia.

”Etäpalvelu, jossa on kuvayhteys suoraan asiakkaan kotiin, vastaa kohderyhmiemme tarpeisiin”, kertoo suunnittelupäällikkö **Pirkko Kilpeläinen**.

Hankkeen suunnitteluvaiheessa tärkeää taustatietoa saatiin valtiovarainministeriön laatimasta sähköistä asiointia koskevista SADe-selvityksestä. Selonteosta kävi ilmi, millaiset valmiudet kotitalouksilla on käyttää etäpalvelua ja millaisia käyttöjärjestelmiä niillä on.

Pilottihanke toteutettiin viime marraskuun ja toukokuun aikana. Tekniseksi kumppaniksi valittiin Elisa Oyj.

”Elisa on palvelutoimittajana Kelan puhelinliikenteessä ja sitä kautta meille tuttu kumppanuus. Oli tiedossa, että Elisan Orange Contact -järjestelmä voisi mahdollistaa myös kuvayhteydet.”

Kilpeläisen mukaan Kelassa oli mietitty jo jonkin aikaa ensimmäistä asiakasryhmää, joka voisi aidosti hyötyä palvelusta. Vammaisten tulkkauspalvelukeskuksessa tunnistettiin hyvin konkreettinen tarve kuvayhteydelle: viittomakieli on näiden asiakkaiden äidinkieli.

Hyvä valmistelu auttaa

Yhteistyö julkisia palveluja tarjoavan tahon ja kaupallisen toimijan kanssa sujui Kilpeläisen mukaan mallikkaasti.

”Kelassa mietittiin prosessin tarpeet, tahotilat ja asiakasnäkökulmat. Yhdessä Elisan kanssa kävimme läpi teknisen välineen mahdollisuudet.”

Hanketta seurattiin viikoittain yhteisessä palaverissa, johon osallistuivat myös palvelua toteuttavat tahot. Vammaisten tulkkauspalvelukeskus vastasi tulkkitilausasioinneista, Yhteyskeskus englanninkielisestä, Helsingin ja Espoon vakuutuspiirit kurdinkielisestä sekä Etelä-Savon ja Vantaan-Porvoon vakuutuspiirit venäjänkielisestä palvelusta.

Tulkki Fariba oli etäpalvelupilotin tärkeä yhdyshenkilö: hän vastasi kurdinkielisiin yhteydenottoihin.

”Yhteyshenkilöiltä saimme ajankohtaista, suoraa tietoa hankkeen sujumisesta. Häiriöitä ei juuri ollut. On suuri hyöty, että kaikki kirjattiin muistiin: asioihin voidaan palata jälkikäteen.”

Kilpeläinen näkee, että Kelalla on paljon annettavaa myös Elisalle uuden asiointitavan, kuvayhteyden, testaajana.

”Palveluntoimittajana elisalaiset olivat hyvin kiinnostuneita kokemuksistamme. Teknisessä mielessä syntyi myös monia jatkokehittämistoiveita, kuten mahdollisuus mobiilikäyttöön.”

Toimijat kävivät yhdessä läpi myös uuden palvelukanavan markkinointia: millä kielillä ja millä foorumeilla voitaisiin kätevimmin ja nopeimmin kertoa uuden asiointitavan avaamisesta.

”Some-palveluista löytyi monia kieliveritaisyryhmiä, joissa sana uudesta tavasta asioida kulki nopeasti.”

Kokeilu onnistui

Kilpeläisen mukaan pilottihanke onnistui myös loppuasiakkaan näkökulmasta. Mobiilipalautteen keskiarvo asiakasryhmittäin oli 8,6–10.

”Onnistuimme mielestäni saamaan erittäin hyvin kontakteja lyhyessä ajassa.”

Kuvayhteyden avulla palveltiin kaikkiaan 393:a asiakasta kolmen kuukauden aikana. Pilottijakson päätyttyä jatkettiin välittömästi tulkkitilauspalvelua, johon oli jo saatu omat kanta-asiakkaat.

Kela on Suomessa ensimmäinen valtakunnallinen julkishallinnon toimija, joka tarjoaa etäpalvelua asiakkaan kotikoneelle.

”Kansainvälisestäikin saatamme olla liiki ainoa viranomainen, joka tarjoaa etäpalvelua koko maahan”, Kilpeläinen huomauttaa. ■

Soila Eräniemi

Tutkimuspäällikkö
Henri Karppinen tutkii
nykyisin asiakkaiden
palvelukäsityksiä Saimaan
ammattikorkeakoulussa.

Mitä kirjataan?

Tiedon määrä lisääntyy kaiken aikaa, ja kerätyn tiedon tulisi kuvata riittävästi toteutuvaa palvelua. Tarjolla olevasta tiedosta on osattava kaivaa esiin olennainen.

Karppinen testasi teoreettisen kehikkonsa eri osa-alueita erilaisissa hyvinvointipalvelujen työympäristöissä. Kohteina olivat esimerkiksi laboratorio- ja röntgenpalvelut, kotihoidon uudistus sekä sosiaali- ja vammaispalvelulakien mukaiset kuljetukset.

”Usein sote-palveluissa kirjataan asioita kirjaamisen ilosta tai siksi, kun niin on ohjeistettu. Ammattilaisten pitäisi kysyä rohkeammin, mitä tietojärjestelmä sisältää, ovatko kerätyt asiat oikeita ja mistä tietojärjestelmän toimittajalle itse asiassa maksetaan”, Karppinen kertoo havainnoistaan.

”Olisi jo paljon, jos ihmiset ymmärtäisivät enemmän tietojärjestelmistä. Olisi tärkeää, että työntekijät tietäisivät nykyistä paremmin, miten kirjattuja asioita käsitellään ja millaisia johtopäätöksiä niistä tehdään.”

Asiakas omistaa palvelun

Tutkimustulosten mukaan asiakkaiden uudenlaiset roolit haastavat nykyiset ajattelumallit ja myös hyvinvointipalvelujen tietojärjestelmien suunnittelun.

Karppisen mukaan palvelu tarkoittaa asiakkaan kokemusta ja asiakkaan palvelutilanteelle antamaa merkitystä. Toisin sanoen palveluntuottajat tuottavat erilaisia toimenpiteitä, joista asiakas luo palvelun mielessään.

Esimerkiksi asiakkaan näkökulmasta särkevän hampaan paikkaus ei välttämättä yksinään ole palvelu. Palvelu alkaa jo paljon aiemmin eli ensimmäisestä kohtaamisesta hammashoitolan ajanvarauksen kanssa. Vastaavasti kokemus palvelukokonaisuudesta saattaa päättyä vasta siihen, kun henkilö on saanut apteekista särkylääkkeet ja hammaskipu alkaa hellittää.

”Palveluntuottajien pitäisi ymmärtää palvelun käyttäjän arkea nykyistä laajemmin. Näin myös palveluprosesseista saataisiin sujuvampii.” ■

Hanna Moilanen

Lue lisää > Henri Karppisen tuotantotalouden väitöskirja ”Reframing the relationship between service design and operations: a service engineering approach” tarkastettiin 21.2.2014 Lappeenrannan teknillisessä yliopistossa.

Kokemustieto ansaitsee painoarvoa

Väitöstutkimus rohkaisee miettimään kriittisesti, millaista tietoa tietojärjestelmiin tallennetaan.

TEKNIIKAN TOHTORI Henri Karppinen päätyi tutkimaan hyvinvointipalvelujen asiakaslähtöisyyttä ja tietojärjestelmiä kehittämishankkeissa tekemiensä havaintojen pohjalta. Hankkeiden tavoitteena oli viedä teollisuus pohjaista prosessiajattelua sosiaali- ja terveydenhuollon organisaatioihin. Käytännössä toimeksianto ei edennyt niin sujuvasti kuin tutkija oli ajatellut.

”Ajatuksia pidettiin hyvänä, mutta samalla todettiin, ettei tämä käytännössä voi näin mennä. Minua jäi kiinnostamaan, miksi ajatuksia ei hyödynnetty.”

Karppisen keskeinen huomio on se, että ammattilaisten kokemustieto ei näy hyvinvointipalvelujen tietojärjestelmissä.

”Sosiaali- ja terveysalalla kokemuksen ja koulutuksen kautta tuleva kyky lukea

asiakastilanteita on monimuotoisempi kuin mitä pystytään tietojärjestelmien kautta käsittelemään”, Karppinen havainnollistaa.

Erilaisia tietojärjestelmiä on pidetty vastuuksena moniin tämän päivän ongelmiin. Laajojen tietomassojen käsittelyyn haetaan nopeutta ja tehokkuutta. Tietojen kirjaamisen nähdään antavan aineistoa palveluprosessien tehokkuuden ja vaikutusten seurantaan.

Järjestelmästä itsestään voi kuitenkin tulla ongelma, jos se hävittää oleellista tietoa palveluprosessista. Keskeisen tiedon puuttuminen saattaa johtaa väärin tulkintoihin ja päällekkäisiin toimenpiteisiin.

”Kokemustieto ei saa korvata kaikkea muuta, mutta sitä pitäisi pystyä käyttämään perinteisen suunnittelutiedon rinnalla.”

Sairauspäivärahojen suuruudella ja poissaoloilla on selvä yhteys

Etenkin iäkkäiden työntekijöiden sairauspoissaoloihin vaikuttavia tekijöitä on syytä tutkia tarkemmin.

PETRI BÖCKERMAN, OHTO KANNINEN
JA ILPO SUONIEMI

Kirjoittajat ovat tutkijoita
Palkansaajien tutkimuslaitoksessa.

SAIRAUSVAKUUTUS ANTAA turvaa tapaturmista ja työperäisistä sairauksista aiheutuvissa tulonmenetyksissä. Vakuutusjärjestelmä voi vaikuttaa myös kannusteisiin. Kansainvälisesti vertailtuna Suomessa on paljon sairauspoissaoloja. Niiden määrä on myös kasvanut 1990-luvun puolivälistä.

Väestön ikääntyminen lisää tarvetta tutkimustiedolle sairauspoissaoloihin vaikuttavista tekijöistä, koska sairauspoissaolot

ovat huomattavasti yleisempiä vanhemmilla henkilöillä. Tätä tutkimustietoa voidaan hyödyntää, kun arvioidaan sairausvakuutusjärjestelmän kannustinvaikutuksia ja kustannuksia.

Aiempi tutkimustieto sairauspoissaoloihin vaikuttavista tekijöistä on meillä valitettavan pirstaleista. Kotimaisessa tutkimuksessa ei ole kiinnitetty huomiota erityisesti korvaussuhteen eli tulosidonnaisen sairauspäivärahan kannustinvaikutukseen.

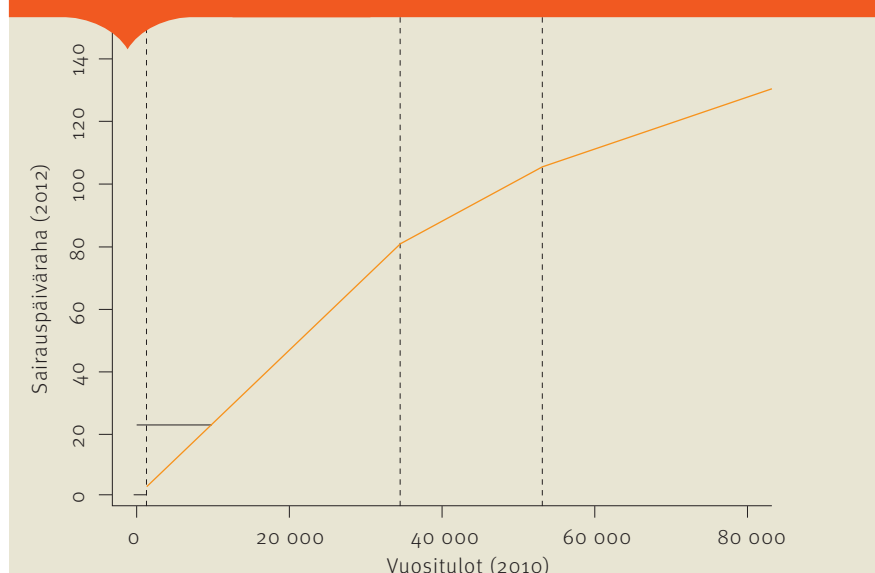
Päivärahalla pidempään poissa?

Suomalaisen sairausvakuutuksen peruspiirre on aiempien tulojen määrittämä korvaussuhde, ts. sairausvakuutuskorvauksen

ja samalta ajalta maksetun palkan välinen suhdeluku. Se on yksi työntekijöiden kannustimista. Kannustimilla tarkoitetaan tässä yhteydessä korvaustason mahdollista vaikutusta sairauspoissaolon pituuteen.

Talousteoria ennustaa, että korkeampi korvaustaso kannustaa sairauspoissaolon pidentämiseen, sillä tulot ovat vain vähän suuremmat töitä tehden. Korkeampi korvaustaso pidentää taloustieteellisen näemyksen mukaan siis sairauspoissaolojaksoja. Korvaussuhdetta koskeva tutkimustieto on poikkeuksellisen olennaista poliittisesti, koska päättäjillä on mahdollisuus vaikuttaa suoraan sairauspäivärahajärjestelmän korvaussuhteeseen.

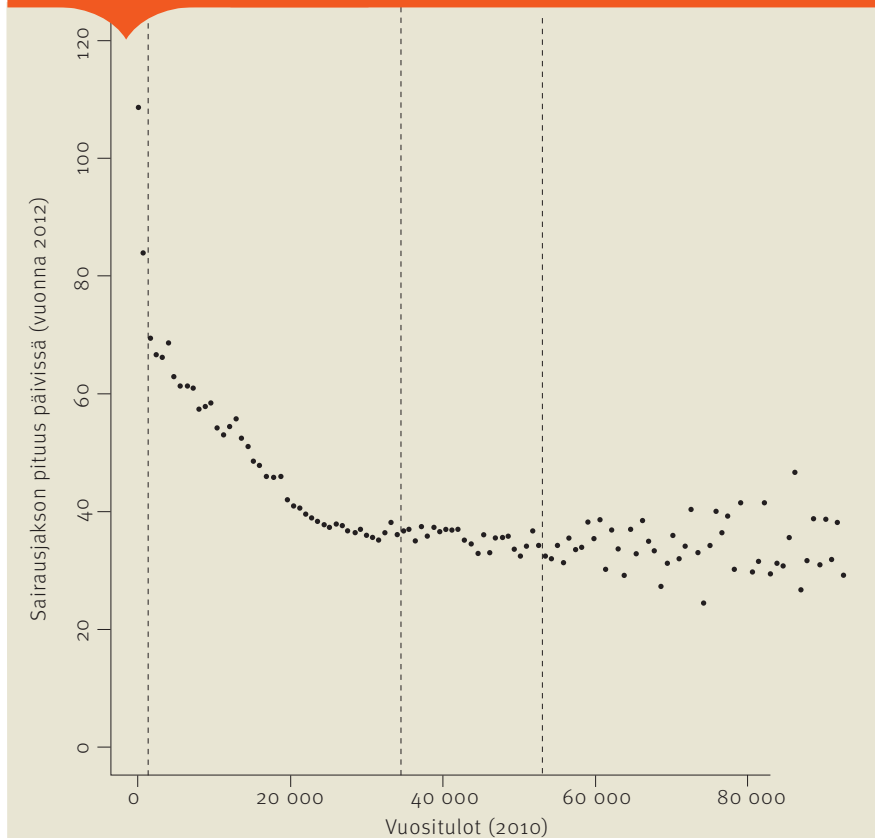
KUVIO 1.
SAIRAUSPÄIVÄRAHAN RIIPPUVUUS KAHDEN VUODEN TAKAISISTA TULOISTA

Kuvio havainnollistaa korvausjärjestelmän rakennetta. Sairauspäivärahajärjestelmässä on kaksi kulmapistettä, jotka on merkitty pystyviivoilla. Alempi kulmapiste sijaitsee lähellä palkansaajien keskimääräistä palkkatasoa. Tämän vuoksi sitä on hyödyllistä käyttää kannustevaikutusten arviointiin.

Kannustevaikutusten tilastollisen merkitsevyyden ja suuruuden arviointi perustuu ns. kulmapistemenetelmään (englanniksi *regression kink design*). Kulmapistemenetelmällä vaikutukset vastemuuttujiin voidaan tunnistaa tilanteissa, joissa tarkastelun kohteena oleva politiikkamuuttuja määräytyy suoraan sitä määrittelevästä muuttujasta. Tässä sovelluksessa politiikkamuuttuja on sairauspäivärahan laskukaava, määrittelevä muuttuja on kahden vuoden takaiset tulot ja vastemuuttuja on sairauspoissaolojaksojen kesto.

KUVIO 2. SAIRAUSPOISSAOLOJAKSOJEN KESTO VUONNA 2012
JA HENKILÖIDEN TULOTASO VUONNA 2010

Tutkimusaineistoa on havainnollistettu kuviolla 2. Y-akseli kertoo sairauspoissaolojaksojen kestot vuonna 2012. Tulotasot, joihin sairauspäiväraha perustuu (siis vuodelta 2010), on esitetty x-akselilla, niin että tulotasot, jolle sairauspäivärahakaavan kulmapisteet sijoittuvat, on merkitty pystyviivoilla. Matalammalla tulotasolla sairauspäivärahajaksot ovat keskimääräistä pidempiä. Toisaalta kuviosta näkyy myös tämän riippuvuuden muuttuminen alemman kulmapisteen kohdalla. Tämä havainto voidaan todentaa käyttämämme tilastollisen kulmapistemennetelmän avulla.

Teoria on osoitettu todeksi

Omavastuun jälkeen maksettava Kelan sairauspäiväraha on sidoksissa henkilön aiempiin verotuksessa vahvistettuihin vuosityötuloihin. Tämä tarkoittaa sitä, että esimerkiksi vuonna 2014 alkavan työkyvyttömyyden perusteella maksettava päiväraha lasketaan vuoden 2012 verotettujen työtlöjen pohjalta.

Korvaussuhde lasketaan erillisellä kaavalla kussakin neljässä vuosityötuloluokassa. Sairauspäiväraha ei tämän vuoksi riipu

suoraviivaisesti aiemmista vuosityötuloista, vaan sairauspäivärahan korvaussuhteesta on hyppäyksiä aiempien vuosityötulojen perusteella. Sairauspäivärahajärjestelmän kannustinvaikutuksia voidaan tarkastella näiden hyppäysten perusteella, ts. sairauspäivärahan kaavassa havaittavien kulmapisteiden avulla (ks. kuvio 1).

Yhteistyö Kelan tutkimusosaston kanssa mahdollisti kattavan rekisteriaineiston käytön vuosilta 2002–2012. Aineistossamme on rekisteritietoja maksetuista sairauspäivärahapäivistä, poissaolojaksojen kestoista, keskeisistä taustamuuttujista, aiemmista vuosityötuloista sekä niistä henkilökohtaisista ominaisuuksista, jotka mahdollisesti vaikuttavat sairauspoissaoloihin.

Jotta arviot olisivat tilastollisesti tarkkoja, tarvitaan suuria havaintojoukkoja. Taustamuuttujien tarkastelun avulla voidaan puolestaan varmistua siitä, että korvaussuhteen kulmapisteissä, ts. niillä tulotasolla, joilla siirrytään vuosityötuloluokasta toiseen, havaitut muutokset eivät liity taustamuuttujien muutoksiin.

Tutkimuksen keskeiseksi tulokseksi saadaan, että korkeampi korvaustaso pidentää selvästi sairauspoissaolojaksoja (Böckerman, Kanninen ja Suoniemi 2014). Sairaus-

poissaolojaksojen keston jousto korvaustason suhteen on noin 1,4. Tämä tarkoittaa sitä, että jos korvaustasoja nostettaisiin prosentti, niin sairausjaksot piteneisivät 1,4 %.

Arviolta 80 miljoonan kustannus

Tulosten taloudellista merkittävyyttä voidaan havainnollistaa tarkastelemalla 5 %:n nostoa korvaussuhteessa. Tämä muutos johtaisi arviomme mukaan lähes 80 miljoonan euron kansantaloudellisiin kustannuksiin menetettynä tuotantona. Tässä laskelmassa on keskeisenä oletuksena, että tutkimuksessa mediaanituloisille saatu jousto-arvio pätee koko väestöön.

Jatkotyössä olisi hyödyllistä selvittää korvaussuhteen välillisiä vaikutuksia esimerkiksi Kelan maksamien lääkekorvausten määrään. ■

Lisätietoja > Böckerman, P., Kanninen, O. ja Suoniemi, I. (2014). A Kink that Makes You Sick: The Incentive Effect of Sick Pay on Absence. Palkansaajien tutkimuslaitos, Työpaperi no. 292. www.labour.fi/tutkimusjulkaisut/tyopaperit/sel292.pdf

Tutkimushankkeen rahoitti Kela.

Korkeampi
korvaustaso
pidentää selvästi
sairauspoissaolo-
jaksoja.

Omaiset säästävät valtiolle suuria summia ikääntyneiden hoitokuluissa

SUURIEN VANHUSIKÄLUOKKIE hoidon järjestäminen nostaa tulevina vuosina hoitomenoja ja luo paineita julkisen terveydenhuollon ja sosiaalipalvelujen rahoituksen kestävyydelle. **Sari Kehusmaa** Tampereen yliopiston terveystieteiden yksikössä valmistuneessa väitöskirjassaan selvitetään ikääntyneiden palvelujen käyttöä ja siitä aiheutuvia menoja. Tutkimus kuuluu terveystaloustieteen alaan.

Tutkimus osoitti, että omaishoito vähentää merkittävästi hoidon menoja. Ilman omaisten apua ikääntyneiden hoidon menot olisivat vuosittain 2,8 miljardia euroa nykyistä suuremmat. Omaishoidon tukea olisi tutkimuksen mukaan taloudellisesti perusteltua maksaa useammalle hoitajalle, koska

siitä aiheutuvat menot ovat vain pieni osa omaishoidolla aikaansaadusta säästöstä.

Omaishoitoa tukemalla voidaan merkittävästi pienentää tulevien vuosien palvelumenojen nousupainetta. Sitovaa ja raskasta omaishoitotyötä tekee arviolta 60 000 hoitajaa, mutta heistä joka 3:s ei saa omaishoidon tukea. Lisäksi väestötutkimuksen mukaan arviolta 140 000:n yli 70-vuotiaan henkilön selviytyminen kotona on omaisten säännöllisen avun varassa.

Omaishoidon tukeminen raskaissa ja vaativissa omaishoitotilanteissa edistää hoitajaksi ryhtymistä. Ongelmana on, että useat kunnat arvioivat omaishoidon tuen määrärahat liian pieniksi. Tämä luo epäoikeudenmukaisuutta järjestelmään, ja se voi vaikuttaa negatiivisesti kansalaisten halukkuuteen toimia omaishoitajina tulevaisuudessa tai vastaisuudessa. Omaishoidon määrän väheneminen kiihdyttää hoitomenojen kasvua.

Tutkimuksessa havaittiin lisäksi, että panostamalla vanhusten sosiaalipalveluihin voidaan vähentää terveyspalvelujen käyttöä ja menoja.

Sosiaali- ja terveystoimen hallinnollinen yhdistäminen ei vaikuttanut vanhojen ihmisten palvelujen käyttöön tai menoihin, kun avun tarve huomioitiin. Hallinnollisten ratkaisujen sijasta pitäisi kiinnittää enemmän huomiota uudenlaisten toimintatapojen luomiseen. Tutkimuksessa toteutettu heikkokuntoisten vanhusten ryhmämuotoinen laitoskuntoutus ei osoittautunut kustannuksiltaan vaikuttavaksi.

Tutkimuksen aineisto kerättiin Kelan Ikääntyneiden kuntoutuksen vaikuttavuustutkimuksen (IKÄ-hanke 2002–2007) yhteydessä. Aineistoa täydennettiin THL:n Hoitoilmoitusrekisterin tiedoilla terveyspalvelujen käytöstä ja Kelan etuusrekisterien tiedoilla.

Julkaisu: Kehusmaa S. Hoidon menoja hillitsemässä. Heikkokuntoisten kotona asuvien ikäihmisten palvelujen käyttö, omaishoito ja kuntoutus. Helsinki: Kela, Sosiaali- ja terveysturvan tutkimuksia 131, 2014. ISBN 978-951-669-941-0 (nid.), 978-951-669-942-7 (pdf). Hinta: 20 euroa.

**SUURIN OSA JULKAISUISTAMME (PDF) ON
LUETTAVISSA HELPOSTI MYÖS TABLET-TIETOKONEILLA!
WWW.KELA.FI/TUTKIMUS > JULKAISUT**

SITAATTI KIRJASTA

”Omaishoidon tukea olisi taloudellisesti perusteltua käyttää laajemmassa mittakaavassa.

On arvioitu, että sitovaa ja raskasta omaishoitotyötä tekee 60 000 hoitajaa, mutta heistä joka kolmas ei saa tukea.”

UUSIMMAT TILASTOJULKAISUT

Kelan vammaisetuustilasto

Kela maksoi vammaisetuuksia viime vuonna kaikkiaan jo lähes 600 miljoonaa euroa. Eläkettä saavan hoitotukea maksettiin 471 miljoonaa euroa (79 %), lapsen vammaistukia 79 miljoonaa euroa (13 %) ja aikuisen vammaistukia 34 miljoonaa euroa (6 %). Keliakiaa sairastaville myönnettävää ruokavaliokorvausta maksettiin 9 miljoonaa euroa. 10 vuodessa eläkettä saavan hoitotuen menot ovat kasvaneet lähes 70 %.

Kelan asumistukitilasto

Joulukuussa 2013 lähes 13 % väestöstä kuului ruokakuntaan, jolle Kela maksoi asumistukea. Asumistukia maksetaan tyypillisesti suuriin kaupunkiseutuihin. Turussa, Tampereella, Joensuussa ja Jyväskylässä joka 5:s kunnan asukas oli asumistukien piirissä.

Kelan sotilasavustustilasto

Sotilasavustuksia maksettiin viime vuonna 19,1 miljoonaa euroa, josta asumisavustuksena 92 %. Sotilasavustuksen kustannukset pienenevät 5 %, mikä johtuu palvelusajan lyhentymisestä.

Taskutilasto

Taskutilasto on tiivis tietopaketti Kelan etuuksista ja niiden saajista. Tilastotiedot koskevat vuotta 2013, minkä lisäksi mukana on vertailutietoa vuodelta 2012. Taskutilastossa on tietoa myös Kela-asioinneista.

UUSIMMAT TILASTOKATSAUKSET

Kesäopintotukea käytetään korkeakouluissa aiempaa vähemmän

Kesä-elokuussa 2013 opintotukea maksettiin 35 500:lle kotimaisessa korkeakoulussa opiskelevalle henkilölle. Kesäopintotuen käyttö on kuitenkin vähentynyt neljänneksellä kesästä 2009, jolloin tukea sai yli 47 000 korkeakouluopiskelijaa.

Isäkuukausia pidettiin runsaasti viime vuonna

Vuonna 2013 isäkuukauden etuuksia saaneita oli 18 100, mikä on 2,8 % enemmän kuin edellisvuonna. Uutta vanhempainrahan jälkeen maksettavaa isyysrahaa sai viime vuonna vasta 300 henkilöä.

TILAUKSET:

Suurin osa julkaisuista (pdf) on ladattavissa ilmaiseksi internetsivuilta www.kela.fi.
Tutkimusjulkaisu p. 020 634 1947, julkaisu@kela.fi
Tilastojulkaisu p. 020 634 1502, tilastot@kela.fi
Hinnat eivät sisällä lähetyskuluja.

UUSIMMAT TUTKIMUSJULKAISUT

Isola A-M, Turunen E. Syrjäytymisestä selviytymiseen Suomessa. Köyhyydestä ja sosiaalisista mahdollisuuksista kertovan laadullisen seuranta-aineiston (2006–2012) kuvaus. Työpapereita 62

Työpaperissa kuvataan *Syrjäytymisestä selviytymiseen Suomessa* -tutkimushankkeessa kerättyä laadullista aineistoa. Selviytymisen käsitettä tarkastellaan eri näkökulmista, mm. yksilön ominaisuutena ja toimintakykynä. Lisäksi työpaperissa esitellään aiheesta tehtyä aiempaa tutkimusta. Aineiston esittely on suunnattu pääasiassa seuranta-aineistoa käyttäville tutkijoille.

Nevala N, Pehkonen I, Koskela I, Ruusuvaara J, Anttila H. Työolosuhteiden mukauttaminen vammaisilla henkilöillä: vaikuttavuus sekä estävät ja edistävät tekijät. Järjestelmällinen kirjallisuuskatsaus. Työpapereita 61

Kirjallisuuskatsauksessa selvitettiin työolosuhteiden mukauttamisen vaikuttavuutta vammaisten henkilöiden työelämään osallistumiseen, työkykyyn ja mukautustoimenpiteiden kustannushyötyyn. Lisäksi katsauksessa kuvattiin työolosuhteiden mukauttamista estäviä ja edistäviä tekijöitä. Englanninkielisten vertaisarvioitujen tutkimusten kohderyhmänä olivat työikäiset (16–68 v.) henkilöt, joilla oli liikunta-, näkö- tai kuulovamma, kognitiivinen häiriö tai kehitysvamma.

Koskenvuo K, Kemppinen H, Pösö R. Nuoret eläkkeensaajat. Työpapereita 60

Kuva nuorista eläkkeensaajista on usein yksipuolinen. Vaille huomiota on jäänyt mm. se, että 16–24-vuotiaista eläkkeensaajista useat ovat perhe-eläkkeen saajia. Nuorilla työkyvyttömyyseläkkeen synnä ovat usein synnyttävät sairaudet, kehitysvammat tai kehityshäiriöt. Työpaperissa tarkastellaan myös nuorten eläkkeensaajien muiden etuuksien käyttöä ja keskimääräisiä eläkkeiden määriä.

Hellsten K. 50 vuotta sosiaaliturvan tutkimusta Kelassa. Työpapereita 59

Työpaperissa tarkastellaan Kansaneläkelaitoksen tutkimustoiminnan 50-vuotista taipaletta. Pääpaino on tutkimuksen linjauksissa ja kohdentamisessa sekä niiden muutoksissa. Kyseessä on päivitetty ja laajennettu tarkastelu viisi vuotta sitten ilmestyneestä nettityöpaperista 8.

Kalliomaa-Puha L, Kotkas T, Rajavaara M, toim.

Harkittua? Avauksia sosiaaliturvan harkintavallan tutkimukseen. Teemakirja
Teemakirjassa selvitetään harkintavallan sääntelyä ja käyttöä erilaisissa sosiaaliturvan päätöksenteon tilanteissa. Tarkastelussa ovat sosiaaliturvan harkintavallan reunaehdot, poliittisen harkinnan toteutuminen ja seuraukset, asiantuntijalääkäreiden ja sosiaalityöntekijöiden harkintavallasta, Kelan toimihenkilöiden käsitykset harkintavallan käytöstä sekä harkintavallasta Kelan etuustoinnissa. Harkintaa tarkastellaan myös asiakkaiden näkökulmasta.

Ansala L, Hämäläinen U, Sarvimäki M. Integroitumista vai eriytymistä? Maahanmuuttajalapsen ja -nuoren Suomessa. Työpapereita 56

Työpaperissa tarkastellaan maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten integroitumista Suomeen. Integroitumisen onnistumisen mittareina käytetään koulutukseen, terveyteen ja rikollisuuteen liittyviä vasteita. Kaikissa tarkastelluissa vasteissa keskeisin tulos on sama: syntymävuoden, perheen sosioekonomisen aseman ja perherakenteen huomioiminen selittää joko kokonaan tai valtaosan erosta kantaväestön ja maahanmuuttajien välillä.

Niemelä M, toim.

Eurooppalaiset elinolot. Teemakirja
Teemakirjassa tarkastellaan eurooppalaisia elinoloja elämänvaiheiden näkökulmasta. Tutkimus osoittaa, että perherakenteisiin ja työmarkkinoihin liittyvillä tekijöillä on tärkeä merkitys väestön elinoloille. Euroopassa oli 120 miljoonaa köyhyys- ja syrjäytymisriskissä olevaa henkilöä vuonna 2008. Vuonna 2010 Eurooppa-neuvosto asetti strategiassaan tavoitteeksi vähentää köyhyys- ja syrjäytymisriskissä olevien henkilöiden määrää 20 miljoonalla vuoteen 2020 mennessä. Tavoitteessa ei ole toistaiseksi onnistuttu. Tutkimuksen mukaan köyhyys- ja syrjäytymisriskissä olevia on edelleen noin 120 miljoonaa.

Haataja A, Juutilainen V-P.

Kuinka pitkään lasten kotihoitoa? Selvitys äitien lastenhoitojaksoista kotona 2000-luvulla. Työpapereita 58
Työpaperissa tarkastellaan vuosina 1999–2006

esikoisen saaneiden äitien yhtenäisten perhevapaajaksojen kestoa ja kotihoidon tuen käyttöä lapsen syntymästä 5–11 vuotta eteenpäin. Kotihoidontuen käyttö on hieman yleistynyt, mutta pisimmät jaksot vähentyneet muilla paitsi yksinhuoltajilla. Vain yhden lapsen saaneet äidit pitivät muita useammin pitkän kotihoidon tukijakson. Kaksi tai useamman lapsen saaneista pääosa piti tauon ensimmäisen lapsen jälkeen ja noin kolmasosa hoiti kahta ensimmäistä lasta peräkkäin ennen taukoa.

Heino P, Toikka T, Autti-Rämö I. Vammaistuen kriteerit muuttuvat nuoren täyttäessä 16 vuotta. Vaikutukset kuntoutuksen järjestämiseen ja sisältöön. Työpapereita 57

Työpaperissa tarkastellaan Kelan järjestämän vaikeavammaisten kuntoutuksen toteutumisen muutoksia nuoren täyttäessä 16 vuotta, jolloin vammaistuen määrittely muuttuu. Tulosten perusteella voidaan päätellä vammaistuen kytkennän vaikuttavan nuoren saaman kuntoutuksen sisältöön. Lapsen ja nuoren määrittäminen vaikeavammaiseksi saattaa luoda tarpeettoman huonon ennusteen tulevaisuuden toimintakyvyn mahdollisuuksista ja jopa vaikuttaa ammatilliseen kuntoutukseen hakemiseen.

Helne T, Hirvilampi T, Alhanen K, toim.

Kriisi-istunto. Dialogi ekologiseen hyvinvointivaltioon siirtymisestä. Erillisjulkaisu

Kirjassa kaksitoista eri tieteenalojen tutkijaa käy dialogia luontoperustaltaan kestävästä hyvinvointivaltiota ja hahmottelee nykyistä kestävämpää hyvinvointia esimerkiksi koulutuksen, työn ja ajankäytön näkökulmista.

Salminen A-L, Rintanen S.

Monialainen kuntoutus. Kartoittava kirjallisuuskatsaus. Työpapereita 55
Kirjallisuuskatsaus tuottaa kokonaiskäsityksen 2000-luvulla julkaistusta tai toteutetusta kotimaisesta tutkimus- ja kehittämisestä, joka liittyy kuntoutuksen palvelurakenteisiin, palveluprosesseihin, järjestämiseen ja rahoitukseen. Lisäksi katsauksessa tunnistetaan mahdollisia monialaisen kuntoutuksen selvittettäviä teemoja tai kysymyksiä.

3 ladatuinta tutkimusjulkaisua (4–8/2014)

1. Paltamaa J, Karhula M, Suomela-Markkanen T, Autti-Rämö I (toim.). Hyvän kuntoutuskäytännön perusta. Käytännön ja tutkimustiedon analyysistä suosituksiin vaikeavammaisten kuntoutuksen kehittämishankkeessa. Teemakirja

Kirjassa kuvataan kolmen diagnoosiryhmän (aivoverenkiertohäiriöt, multipple skleroosi ja CP-oireyhtymä) avulla Kelan jär-

jestämän vaikeavammaisten lääkinnällisen kuntoutuksen nykytilaa, arviointikäytäntöjä ja kehittämistarpeita sekä kuntoutustoimenpiteiden vaikuttavuutta.

2. Niemelä M, Saari J, toim. Huono-osaisten hyvinvointi Suomessa. Teemakirja

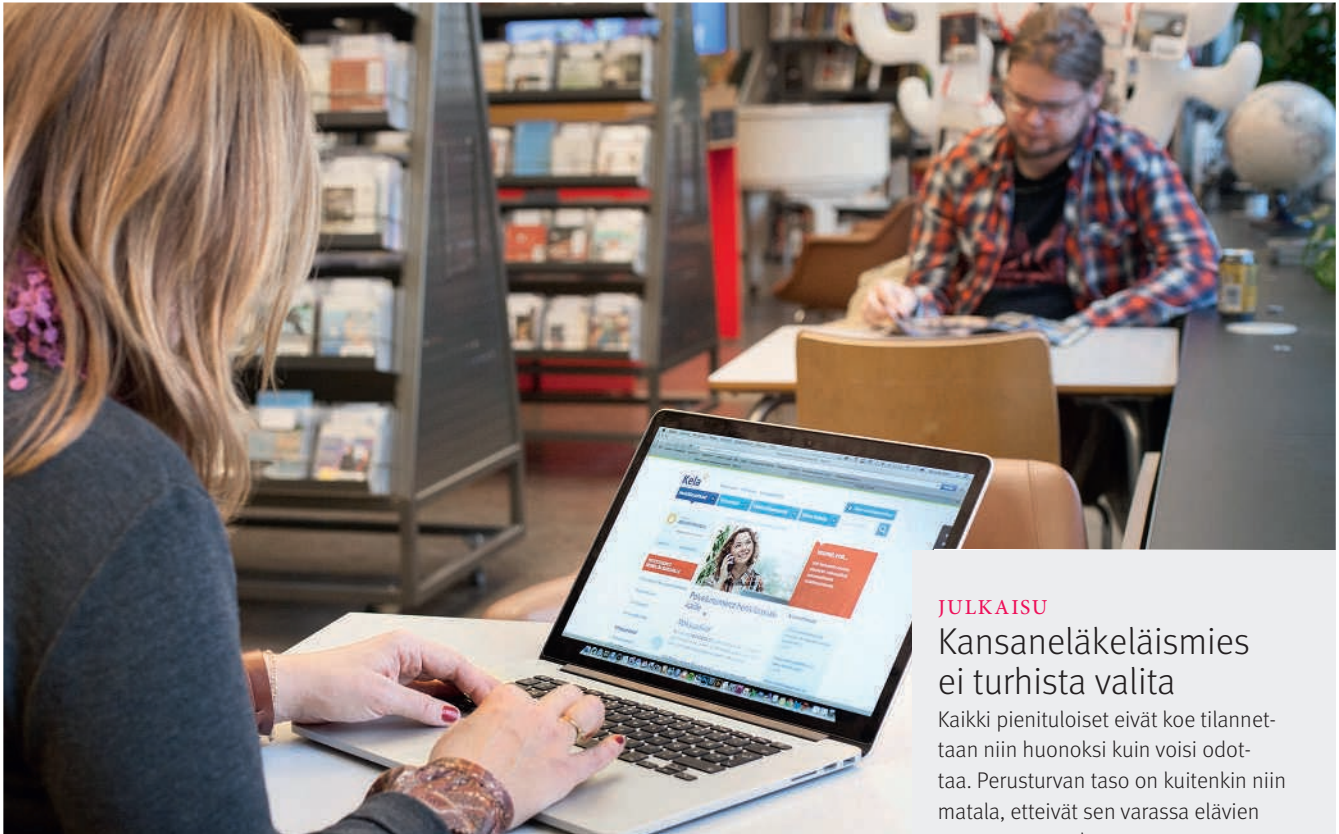
Terveyteen ja talouteen liittyvät ongelmat kasautuvat yhä useammin samoille henkilöille. Tämä selviää sosiaali- ja terveysministeriön rahoittamasta tutkimuksesta, joka toteutettiin Itä-Suomen yliopiston, Kelan ja Diakonia-ammattikorkeakoulun yhteistyönä. Tutkijoiden mukaan erilaisilla sosiaa-

lipoliittisilla toimenpiteillä voidaan kuitenkin merkittävästi vaikuttaa huono-osaisten tilanteeseen.

3. Haataja A. Fathers' use of paternity and parental leave in the Nordic countries. Nettityöpapereita 2

Selvityksessä tarkastellaan isyysvapaiden käyttöä Pohjoismaissa. Suomalaiset isät käyttävät yleisimmin isyysvapaita, mutta jakavat pienimmän osuuden vanhempainrahoituksesta. Suosituinta vanhempainrahoituksen jakaminen on Islannissa ja toiseksi suosituinta Ruotsissa.

www.kela.fi/tutkimus > julkaisut

Luottamus Kelaan on yhä kasvanut

Kansalaiset luottavat viranomaisista eniten poliisiin ja Kelaan, selviää kansalaiskyselystä.

TNS GALLUPIN kyselyyn vastanneista 85 % sanoo luottavansa Kelaan erittäin tai melko paljon. Eri toimijoiden vertailussa Kelaa enemmän luotetaan vain poliisiin.

Luottamus Kelaan on kasvanut 75 %:sta 85 %:iin viidessä vuodessa.

Tiedot selviävät Kelan tutkimusosaston toimeksiannosta tehdystä kyselystä, jossa haastateltiin hieman yli 1 000 suomalaista kesä–heinäkuussa 2014.

Paremmat arvosanat asiakaspalvelussa

Kelan asiakaspalvelun saamat arvosanat ovat parantuneet kautta linjan. Kouluarvosanoin mitattuna parhaan arvosanan saavat Kelan toimistot (8,29). Myös verkkopalvelun arvosana on yli 8 (8,17).

Selkeästi aiempaa korkeampia arvosanoja saa puhelinpalvelu, jonka arvosana on

noussut samalle tasolle muiden palvelukavien kanssa (8,17).

Kyselyn mukaan aiempaa suurempi osa Kelassa asioineista on käyttänyt verkkopalvelua. Vuodesta 2010 verkkopalvelua käyttäneiden osuus on noussut 27 %:sta 39 %:iin. Toimistossa asioineiden osuus on puolestaan laskenut 47 %:sta 32 %:iin.

Kelan tilastoista selviää, että sähköinen hakeminen on tänä vuonna ohittanut paperilla hakemisen.

Kela on viime vuosina kehittänyt palveluitaan niin, että asiakkaiden erilaisiin palvelutarpeisiin on tarjolla asiointivaihtoehtoja. Spontaanin toimistokäynnin lisäksi asian voi hoitaa alusta loppuun ajanvarauksella puhelimesta tai toimistossa, puhelimesta tai verkossa.

Erityistä tukea tarvitseville Kela tarjoaa yksilöllistä neuvontaa. ■

Sähköinen hakeminen on tänä vuonna ohittanut paperilla hakemisen.

JULKAISU

Kansaneläkeläismies ei turhista valita

Kaikki pienituloiset eivät koe tilannettaan niin huonoksi kuin voisi odottaa. Perusturvan taso on kuitenkin niin matala, etteivät sen varassa elävien perustarpeet välttämättä täyty.

Tutkimuksessa kuvataan yksin asuvien, täyttä kansaneläkettä saavien ja epätyypillisen työhistorian tehneiden vanhojen miesten koettua taloudellista ja sosiaalista turvaa. Nämä 40 miestä ovat pienituloisia, mutta silti vain kolmannes heistä on tyytymätön taloudelliseen tilanteeseensa ja alle puolet koki toimeentulonsa heikoksi.

Tätä suhteellista tyytyväisyyttä selittävät yhtäältä toimeentuloon vaikuttavat tekijät, kuten velaton omistusasunto, läheisapu ja omaisuuden myyminen. Osuutensa oli myös asennoitumisella, kuten nykytilanteen vertaamisella vielä huonompiin aikoihin, pienillä kulutustarpeilla, ”turhasta ei valiteta”-mentaliiteetillä sekä taloudellisen hyvinvoinnin vähäisellä merkityksellä.

Perusturvan pienuus johtaa joidenkin kohdalla siihen, että heidän on pakko myydä omaisuutensa tai turvautua läheisten apuun tullakseen toimeen. Kaikilla ei kuitenkaan ole omaisuutta, jota myydä, tai läheisiä, joiden apuun turvautua.

Julkaisu: Linnanvirta S. Yksin asuvien kansaneläkeläismiesten taloudellinen ja sosiaalinen turva. Helsinki: Kela, Sosiaalija terveysturvan tutkimuksia 130, 2014.

Ladattavissa verkosta: www.kela.fi/julkaisut. Tilaukset: julkaisut@kela.fi tai puh. 020 634 1947. Hinta 20 e + lähetyskulut.

Systemet med direktersättning i taxibilarna införs i hela Finland vid ingången av nästa år.

Direktersättning i taxin – mindre pappersexercis

För den som bor i glesbygden kan taxi vara det enda alternativet för att ta sig till sjukvård eller rehabilitering.

För tio år sedan togs pellobon Elma Mäki, 63, in för operation. En liten örontumör opererades bort, men när Mäki vaknade upp efter operationen var hon förlamad. Hon har inte kunnat gå sedan dess.

Bland snabbvalen på hemtelefonen finns nu såväl systrarna Anjas, Marjattas och Astrids som taxiföretagaren Petri Uusitalos nummer inmatade. Med Uusitalo har Mäki ett avtal om s.k. stamtaxi.

Avtalet om bekant taxi, innebär att om Uusitalos invatxi inte har andra körningar, svänger taxiföretagaren själv eller någon av hans chaufförer in på Mäkis gård vid den överenskomna tidpunkten. I dag körs taxin av den äldre brodern Samuli Uusitalo, som sköter den 600 meter långa skjutsen till rehabiliteringen.

Mäki anser det viktigt med bekanta chaufförer och invanda rutiner.

”Den dag när någon säger till mig att jag

inte längre får anlita Petris taxi kommer jag att avstå från hela rehabiliteringen och därmed basta!”

Rymlig taxi ett måste

Den som har en kroppsskada eller sjukdom som gör det svårt eller omöjligt att ta sig till behandling eller rehabilitering får FPA-ersättning för sina taxiresor. Detta förutsätter att en läkare eller någon annan yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården har gjort en skriftlig utredning av kundens hälsotillstånd och motiverat varför taxi är nödvändig.

Elrullstolen på drygt 100 kilo och MS är tillräckliga skäl för att 56-åriga Matti Saarenpää, som också bor i Pello, får anlita Uusitalos moderna invatxi. I dag har han åkt den 220 kilometer långa vägen tur och retur för att byta cystofix i Rovaniemi.

Ibland måste Saarenpää ta med sig inte bara elrullstolen och assistenten Pasi Sata

utan dessutom en hel drös med hjälpmedel. Under en färd på flera timmar krävs det tillräckligt med utrymme.

”I invatxin kan jag ställa elrullstolen i liggande läge, vilket skonar sittmusklerna. På grund av rullstolen varken rymms eller lyckas jag ta mig in i en mindre taxi utan lyftkran. Om invatxin har andra körningar blir mina färder ogjorda. Så är det bara.”

Slut med pappersexercisen

Varje vecka skjutsar pellobon och taxiföretagaren Petri Uusitalo kunder som får sina resor ersatta av FPA. Passagerarna åker oftast till Pello hälsocentral eller Lapplands centralsjukhus i Rovaniemi.

Uusitalo har haft en direktersättnings-terminal i sina taxibilar i snart två års tid. Betalterminalen kvitterar färderna så fort de är tillryggalagda. För kunden återstår att betala endast självriskan. Den som redan

har nått upp till den årliga självriskanden behöver inte betala något alls.

”Direktorsättningssystemet har underlättat chaufförernas arbete i och med att pappersexercisen har fallit bort”, konstaterar Uusitalo.

Systemet med direktorsättning i taxibilarna införs i hela Finland vid ingången av nästa år. De taxiföretagare som har anslutit sig till systemet kan redan i bilen dra av FPA-ersättningen direkt vid skjut-sarnas slut.

Från början av året kommer taxiskjut-sarna att slås ihop i allt större utsträckning. Avsikten är att en och samma taxi ska plocka upp de kunder som bor åt samma håll och har bokat tid vid samma tidpunkt exempelvis på ett centralsjukhus.

”Kostnadsbesparingarna är det viktigaste skälet till att skjut-sarna slås ihop”, säger chefsplanerare **Anne Giss** från FPA. ”Inbesparingarna beräknas uppgå till 20 miljoner per år, om de kunder som ska till samma ställe vid samma tidpunkt anlitar gemensam skjut-s.” ■

Mia Sivula

Så här ersätter FPA taxiresor

- FPA ersätter en taxiskjuts till sjukvård eller rehabilitering, om en företrädare för hälso- och sjukvården har ansett att en kund måste anlita taxi på grund av sitt hälsotillstånd. Blankett SV67 eller en motsvarande utredning fungerar som intyg över hälsotillståndet.
- FPA övergår till systemet med direktorsättning av resor i hela landet före utgången av 2014. Kunden beställer taxi via beställningsnumret i sitt eget sjukvårdsdistrikt och får då reseersättningen direkt efter taxiresan. Kunden ska visa upp sitt FPA-kort.
- I och med direktorsättningssystemet blir det också vanligare med samåkning. Kunder som ska åt samma håll vid samma tidpunkt kommer att föras samman i allt större utsträckning.
- Kravet på samåkning berör inte FPA-kunder med ett SV67-intyg från hälso- och sjukvården. En kund med ett SV67-intyg har på grund av sitt hälsotillstånd rätt att åka ensam.
- Även kunder som har rätt att åka ensamma kan samtycka till samåkning och därmed till att även andra passagerare åker med samma taxi.

Mer information: fpa.fi > resor

Arbetet flexar enligt arbetsförmågan

Social- och hälsovårdsministeriet söker utvägar för att hjälpa partiellt arbetsföra att fortsätta arbeta eller återgå till arbetslivet. För närvarande pilottestas en modell med samordnare för arbetsförmågan.

Dessutom sammanställs ett omfattande informationspaket som ska läggas ut på nätet.

I FJOL STARTADE Social- och hälsovårdsministeriet programmet Partiellt arbetsföra med i arbetslivet i syfte att ta fram nya alternativ för att hjälpa partiellt arbetsföra att stanna kvar i arbetslivet eller finna sysselsättning. De experter som har knutits till programmet bedömer att sammanlagt 70 000 arbetsvilliga partiellt arbetsföra står utanför arbetslivet.

”Vi vill fokusera på den återstående arbetsförmågan i stället för på sjukdomar och besvär. Målet är att ta fram alternativ som stöder arbetsförmågan och bidrar till att ändra arbetsförhållandena”, konstaterar **Päivi Mattila-Wiro**, ledare för programmet.

Programmet består av tre delar: kartläggning av lagstiftningen och serviceutbudet, pilottestning av samordnare för arbetsförmågan och sammanställning av en nättjänst.

De partiellt arbetsföra kan stödas inte bara genom åtgärder på arbetsplatsen utan också genom åtgärder inom vården och omsorgen, rehabiliteringen, utbildningen, arbetskraftstjänsterna och den övriga sociala tryggheten.

Inom ramen för programmet Partiellt arbetsföra med i arbetslivet har man dessutom analyserat vilka lagstiftningsreformer som behövs och hur arbetskraftstjänsterna fungerar.

Samordnare för arbetsförmågan

Inom ramen för Social- och hälsovårdsministeriets program har man tagit fram en modell med en samordnare av arbetsförmågan i centrum. Samordnaren ska hjälpa att leta rätt på de tjänster, förmåner och övriga medel som bäst lämpar sig för den som är partiellt arbetsföra.

För personer i arbetslivet utses samordnaren av arbetsgivaren och för personer utanför arbetslivet av arbets- och näringsbyrån. För arbetsgivarna är det frivilligt att implementera samordnarmodellen.

Modellen omfattar även en nättjänst med aktuell information om de till buds stående medlen. Samordnaren och den partiellt arbetsföra kan utnyttja tjänsten när de skräddarsyr en lämplig helhet som stöd för sysselsättningen. Den elektroniska databanken ska lanseras vid ingången av 2016.

Samordnarmodellen pilottestas för närvarande på tolv ställen i Helsingfors-, Tammerfors- och Seinäjokiregionen.

FPA har en central roll

Också FPA har aktivt medverkat i programmet och har en central roll när det gäller att stöda arbetsförmågan med därtill anknutna förmåner. Exempelvis beviljas många rehabiliteringsförmåner, sjukdagpenning och partiell sjukdagpenning av FPA.

I praktiken har företrädarna för FPA medverkat i programarbetet som arbetsgruppsmedlemmar. Därutöver har diverse FPA-expertiser hörts i olika sammanhang.

”Kundrelationerna sköts till stora delar via oss. Därför känner vi bra till den kontaktytan. Dessutom har vi starka band till de behandlande parterna”, berättar utvecklingschef **Ismo Hiljanen** från gruppen för arbetsförmåga vid hälsoavdelningen.

FPA förhåller sig positivt till den modell med övergripande samordnare för arbetsförmågan som lagts fram inom ramen för programmet Partiellt arbetsföra med i arbetslivet.

”FPA kan ge en kund råd först när kunden ansöker om sjukdagpenning; i det stadiet är kunden ofta redan fullständigt arbetsoförmögen. Ju tidigare stödet kan sättas in, desto sannolikare är det att kunden kan återinträda på arbetsmarknaden”, konstaterar Hiljanen. ■

Hanna Moilanen

ÖVERSÄTTNING KURT KAVANDER

Gemensam syn på den internationella sociala tryggheten gynnar kunderna

För att den sociala tryggheten ska kunna samordnas krävs också gränsöverskridande kommunikationssamarbete. Kundbetjäningen i internationella socialskyddsfrågor går att utveckla med hjälp av kommunikation.

HUR DE SOCIALA trygghetssystemen har samordnats blir en konkret fråga när man flyttar från ett EU- eller EES-land till ett annat. Då klarnar det till exempel om den tid man har varit försäkrad i utgångslandet beaktas, om arbete eller boende i det andra landet inverkar på den egna situationen eller om man själv eller om familjemedlemmarna får några förmåner från det andra EU-landet.

EU- och EES-länderna samt Schweiz har kommit överens om att bl.a. arbetslöshetsskydd, familjeförmåner och pensioner ska betalas mellan länderna i sådana fall då människor rör sig från ett land till ett annat. Inom EU ser man till att de allmänna principerna för samordningen blir verklighet och att de sociala trygghetsrättigheterna uppfylls för personer som rör sig mellan olika länder.

Kommunikationsnätverket för samordning av de sociala trygghetssystemen (SSC Communication Network) omfattar 28 medlemsländer samt Norge. Redan antalet länder medför att det finns många olika åsikter i fråga om den kommunikation som gäller samordningen. I nätverket deltar från Finlands sida informatörer från FPA, Pensionsskyddscentralen eller social- och hälsovårdsministeriet.

Kommunikationsnätverket har en brokig sammansättning: I många länder sköts den kommunikation som gäller den sociala tryggheten med hjälp av tjänster som köps hos kommunikationsbyråer. För kommunikationen inom nätverket står då ofta av en jurist från någon socialskyddsorganisation eller exempelvis av en sakkunnig från ett ministerium. Och det ligger nära till hands att man drunknar i önskebrunnen: En del vill att kommunikationen ska tas konkret – idéer för samarbetet med medier, utveckling av some-kanalerna eller erfarenheter av kommunikation med medborgarna. Andra tar tillfället i akt och begär konkret hjälp från kommissionen – marknadsföringsmaterial och färdiga svar på alla EU-språk.

*Samarbete
ger bättre
information.*

Nätverkssamarbetet erbjuder goda möjligheter att skapa sig en god bild av de olika ländernas socialförsäkringsinstitutioner och av aktuella och omdiskuterade frågor. Dessutom ger samarbetet en realistisk bild av hur mycket de olika EU-länderna skiljer sig från varandra. Kommunikationens utgångsnivå varierar från de nordiska ländernas synnerligen färdiga och omfattande kommunikationspaket till Syd- och Östeuropas behov av översättning och material. Det betyder ändå inte att alla inte skulle ha goda idéer att dela med sig av. Bland annat indelning i målgrupper har i många EU-länder visat sig vara en fungerande metod att informera om de rättigheter som de sociala trygghetssystemen innefattar samt om det europeiska sjukvårdskortets existens. Förbättrat kommunikationssamarbete på EU-nivå ger möjligheter att lära av andra och att utveckla kundbetjäningen.

De internationella sociala trygghetssystemen får en allt större betydelse och syns allt mer i kundarbetet inom FPA. Ju mer kommunikationssamarbete vi har mellan exempelvis Estland och Finland samt mellan de nordiska länderna, desto bättre kan vi informera kunderna om vilka rättigheter de sociala trygghetssystemen ger dem. Då kan vi undvika exempelvis utbetalning av dubbla förmåner och s.k. dubbelförsäkring, d.v.s. att försäkringspremier betalas till två länder samtidigt. Dubbelförsäkring kan medföra problem t.ex. när man ska ansöka om pension. Förutom att vi ska dela idéer kommer vi i en nära framtid att behöva gemensamma kommunikationskampanjer – att både utgångsländerna och de mottagande länderna satsar på kommunikation. Det är gränsöverskridande kommunikationssamarbete när det är som allra bäst. ■

Helena Torkko
informatör

Tärkeintä on oivaltaa oma tehtävä elämässä

Kotona pyrkimyksiäni kannustettiin ja tuettiin. Se kasvatti rohkeuteen. Myös partiotoiminta ja antamani partiolupaus ovat olleet merkityksellisiä, ja tunsin olevani jonkin tärkeän äärellä luvattessani auttaa muita.

Auttaminen onkin kulkenut punaisena lankana läpi elämäni ja antanut suunnan kaikille tekemisille kuin kompassi. Partio antoi nuorelle tytölle myös johtamistaitoja ja vahvisti tavoitteellisuutta ja yhdessä tekemisen tärkeyttä.

Kansanedustajana, ministerinä, järjestötoiminnassa ja nyt Kelan johtajana työhöni on kuulu-

nut keskeisesti ihmisten kohtaamista ja välittämistä – siitähän auttamisessa on pohjimmiltaan kysymys.

Olen vakuuttunut, että työn ilon ja tarkoituksen löytää yhdessä tekemällä, ei yksin. Onnistuminen on joukkuepeli, ja auttamisen pelipaita päällä vastaan tulevat haasteet ovat voitettavissa.

Helena Pesola
johtaja

Seuraa Kelaä sosiaalisessa mediassa Löydät meidät monista eri kanavista

Facebook

lapsiperheille ja opiskelijoille
www.facebook.com/kelakerttu
www.facebook.com/opintotuki

Kela-Kerttu Suomi24.fi:ssä ja opiskelijoiden palsta

Kela-Kerttu vastaa lapsiperheiden kysymyksiin Suomi24.fi-sivuilla
www.suomi24.fi/kela-kerttu
www.kela.fi/opiskelijat
Opiskelijoiden keskustelupalsta

Twitter

@Kelan_uutiset kertoo tuoreet uutiset Kelasta
@Kelantutkimus painottuu sosiaaliturvan tutkimustietoon
@Kelantilastot kertoo ajankohtaisen tilastotiedon sosiaaliturvan alalta
@Kelankuntoutus viestii uusimmat kuntoutuusuutiset

Youtube

www.youtube.com/user/Kelakanava/

Slideshare

www.slideshare.net/kela-fpa
www.slideshare.net/kelantutkimus

LinkedIn

työpaikkoja ja Kela-kuulumisia rekrytoinnin näkökulmasta
www.linkedin.com/kela

Blogit

www.kela.fi/tutkimusblogi

Kela|Fpa[®]

Kelan viestintä, PL 450, 00101 Helsinki